

נערך ע"י הרב דוד בר אושר שליט"א

לשאלות בהלכה 058-3227638

תוכן ענינים

13..... מוציא מצה	1..... הלכות בדיקת חמץ
15..... מרור	4..... הלכות תערובת חמץ
15..... כורך	6..... הלכות הגעלת כלים
16..... שולחן עורך	8..... עשיית מלאכה בערב פסח
16..... צפון	8..... אכילת מצה בערב פסח
17..... ברך	8..... מצה שיוצאים בה ידי חובה
18..... הלל	9..... ערבית ליל פסח
18..... נרצה	10..... הלכות עריכת ליל הסדר
18..... תפילת יו"ט ראשון דפסח	10..... קדש
19..... הלכות יום טוב	11..... זרחץ
23..... הלכות חול המועד	11..... כרפס
28..... הלכות עירוב תבשילין	11..... יחץ
31..... הלכות ספירת העומר	12..... מגיד
34..... מנהגי ימי הספירה	13..... כוס שניה
	13..... רחצה

פסקי מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

(מתוך ספרי חזון עובדיה פסח ויו"ט)

דיני בדיקת חמץ

האבוקה צריך לחזור ולבדוק בנר כשר, אך לא יברך שנית. אין צורך לכבות את אור החשמל הדולק בבית בעת בדיקת החמץ.

• אסור לאכל סעודה של פת או עוגה יותר משיעור כביצה קודם בדיקת החמץ, החל מחצי שעה קודם זמן הבדיקה. אבל לאכל פת עד שיעור בחמישים גרם מותר. ופירות וירקות מותר אפילו יותר מכביצה, וכן תבשיל אורז וכיוצא מותר, וכל שכן שמותר לשתות כוס קפה או תה.

• אסור להתחיל בשום מלאכה חצי שעה קודם זמן הבדיקה. וכן אסור להתחיל ללמוד משעה שהגיע זמן בדיקה עד שיבדוק. אבל אם התחיל ללמוד בהיתר לפני זמן הבדיקה אין צריך להפסיק. ויש להתפלל ערבית לפני הבדיקה.

• שיעור הנאמר ברבים בכל יום בערב, אפשר לקיימו גם בליל י"ד קודם הבדיקה, אף על פי שנמשך שעה או יותר, משום שהרבים מזכירים זה את זה ואין לחוש שישכחו לבדוק בשילבו לבתיהם. ועם סיום השיעור, יזכיר השמש שהמשתתפים בשיעור ילכו לבדוק החמץ. ואם יודעים בבירור שאין חשש ביטול תורה, וכולם חוזרים אחר הבדיקה, עדיף טפי להקדים הבדיקה.

• קודם הבדיקה צריך לברך: "בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו, וצונו על ביעור חמץ". ואם אמר "לבער חמץ", יצא ידי חובה. ואסור לדבר בין הברכה לבדיקה, ואם עבר ודיבר דברים שאינם מעניין הבדיקה צריך לחזור ולברך. ובאמצע הבדיקה רשאי לדבר בכל מה שיש בו צורך לענין הבדיקה. ואם יצטרך להתפנות באמצע הבדיקה יברך ברכת אשר יצר באמצע הבדיקה.

• אין לברך ברכת שהחיינו על מצות בדיקת חמץ.

• קודם ליל ארבעה עשר בניסן צריכים לנקות את חדרי הבית והחצר בניקוי יסודי, כדי שלא ישאר שום חשש חמץ בדשותם בימי הפסח וכן יש לבדוק בכיסי הבגדים ובייחוד בכיסי בגדי הילדים ובילקוטי בית הספר שלהם, פן נשאר שם חמץ.

• זמן בדיקת חמץ הוא אחר צאת הכוכבים תיכף ומיד בליל ארבעה עשר בניסן. ובדיעבד שבדק החמץ אחר השקיעה קודם צאת הכוכבים, יצא ידי חובה. ונכון לחפש ולבדוק החמץ עוד זמן מה בליל י"ד.

• צריך לבדוק בכל פינות הבית, לרבות המרפסות, חדר המדרגות, והגינות, ובייחוד יש לבדוק במזנון ובמקדד ובכל יתר המקומות שמצניעים שם מאכל ומשקה שיש בהם חשש חמץ. לפיכך כל חדרי הדירה צריכים בדיקה. אף על פי שברור לו שמעולם לא אכל שם חמץ. וכשיש שם ילדים קטנים בדירה, יש צורך לבדוק גם תחת הארונות ותחת המטות שמא הכניסו שם חמץ. אבל הספרים אין צריכים בדיקה.

• נוהגים להניח עשור חתיכות קטנות של פת, כל אחת פחות מכזית, עטופים בניירות, בארבע פינות הדירה, והבודק מחפש אחריהם למוצאן ולבערן עם יתר החמץ אשר ימצא בזמן הביעור. ואם לא מצא חתיכה אחת מהחמץ אין צריך לבדוק כל הדירה היטב עד שימצאנה, ויסמוך על ביטולו שמבטל אחר כך החמץ.

• הבדיקה צריכה להיות לאור נר של שעה, אבל נר אבוקה פסול לבדיקה, ואם עבר וברך לאור

דיני בדיקת חמץ

"על ביעוד חמץ", אלא די במה שבידך בביתו בשעת הבדיקה. ואף על פי שיש מרחק מסוים ביניהם, אין ההליכה נחשבת הפסק.

• אחר הבדיקה יבטל את החמץ ויפקידנו, ויאמר: "כל חמירא דאיכא בדשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא" ויאמר אחר כך בלשון הקודש: "כל חמץ ושאר שיטנו בדשותי שלא דאיתיו ושלא ביערתנו יתבטל ויהיה כעפר הארץ". ואם אומר הביטול בין בלשון הקודש בין בארמית ואינו מבין שהוא מבטל החמץ, אלא חושב שאומר תחנה ובקשה בעלמא, לא יצא ידי הביטול, וצריך לחזור ולבטלו בלועזית בשפה הידועה לו. ונוהגים לומר הביטול ליתר חיזוק שלש פעמים ובפעם שלישית יוסיף ויאמר: ליבטיל ולהוי "הפקר" כעפרא דארעא.

• ואם אין האיש בביתו, אשתו תקיים בדיקת חמץ ותבטל את החמץ, ואפילו לא ציוה אותה על כך בפירוש. ותאמר בביטולה: "כל חמירא דאיכא בדשות בעלי ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא". ואם אינה מבינה לשון תרגום, תאמר הביטול בשפה המובנת לה.

• כל מה שנשאר מן החמץ לצורך אכילתו בליל ארבעה עשר ובשחרית של יום ארבעה עשר, יצניענו במקום מיוחד, שלא יתפזר אנה ואנה, ובפרט יש להזהר כשיש ילדים קטנים בבית ולהשגיח עליהם שיאכלו בפניה מיוחדת ולא ישוטטו בשעת אכילתם, כדי שלא יצטרך לבדוק שוב החמץ אחריהם. ולמחרת היום בהתקרב זמן איסור הנאת החמץ יבערנו וישרפנו, לקיים מצות תשביתו שאור מבתיכם. וביטול החמץ ביום הוא בנוסח זה: "כל חמירא דאיכא בדשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה דביערתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא. והביטול יהיה אחר הביעוד, כדי לקיים ביעוד חמץ ושדיפתו בחמץ שלו. ואם האיש לא נמצא בביתו, תזהר האשה לבער החמץ

מכל מקום נכון להשתדל להשיג פרי חדש, ולהניחו לפניו בשעת הברכה "על ביעוד חמץ" שלפני הבדיקה, אך יברך שהחיינו אחר שיתחיל קצת בבדיקה, כדי להסתלק מחשש הפסק, ואחר שיגמור הבדיקה יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו.

• בברכה אחת שמברך על הבדיקה, יכול לבדוק כמה בתים או חנויות, ואפילו אם הם רחוקים קצת זה מזה, אין ההליכה נחשבת להפסק. ומכל מקום, אם הם רחוקים ממש, יכוון בשעת הברכה "על ביעוד חמץ" שמברך לפני בדיקתו בבית, שאינו רוצה לצאת ידי חובת הברכה אלא דק על הבדיקה שבביתו, ואז יוכל לברך שנית על הבדיקה שבחנות.

• בעל הבית רשאי להעמיד אצלו מבני ביתו בשעה שהוא מברך על הבדיקה, והם יתכוונו לצאת בברכתו ויענו אחריו אמון, ואחר כך יתפזרו לבדוק איש איש במקומו על סמך הברכה שבידך בעל הבית. ואם אין בעל הבית בודק כלל, וממנה שליח לבדוק החמץ במקומו, אחד מבני ביתו, לא יברך בעל הבית על הבדיקה, אלא יברך השליח שעושה את המצוה.

• אף בתי בנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה על ידי הגבאי או השמש של בית הכנסת, ומכל מקום לא יברכו על בדיקה זו, אלא יפטרוה בברכה שמברכים קודם לכן בבדיקת החמץ שבביתם.

• חדר שנותנים שם החמץ ודעתם למכרו לגוי על כל אשר בו ביום י"ד שחרית אינו צריך בדיקה בליל י"ד, הואיל וסופו להמכר לגוי.

• מי שיש לו מכונת פרטית, צריך לבדקה בליל י"ד לאור הנר, ואפילו אינו רוצה להשתמש במכונת בכל ימי הפסח, צריך לבדוק אותה מן החמץ. וכן בעלי אוטובוסים ציבוריים ומטוסים של חברות תעופה ישראליות חייבים לבדוק החמץ. ומכל מקום כשבא לבדוק במכונת אין לו לחזור ולברך

דיני תערובת חמץ

- לא יקנה שום מצרך שיש בו חמץ לאחד הפסח, בין מאכל בין משקה כגון בירה, אלא מצרכניה או מכולת שמכרו את החמץ שלהם לגוי, על ידי הרבנות המקומית כנהוג, או על ידי תעודה מתאימה, כדי שלא יבשל בחמץ שעבר עליו הפסח. ואפילו בעל המכולת אומר שמכר חמצו קודם הפסח, אין לסמוך על דיבורו, מאחד שנהוג לתת תעודה מתאימה מהרבנות המקומית בתאריך של אותה שנה המאשרת דבר המכירה, לפיכך אין להאמינו עד שיראה את האישוד הנ"ל.
- המוכר את חמצו לגוי, לא ימכור את הכלים של החמץ כדי שלא יצטרך להטבילם במקוה טהרה לאחד הפסח, כדין הקונה כלים חדשים מן הגוי. ואם עבר וכלל הכלים בשטר המכירה יש להצריכם טבילה בלי ברכה.

דיני תערובת חמץ

- אם נמצאת חיטה בתבשיל אודו בתוך ימי הפסח, אם החיטה מבוקעת אפילו על ידי סדק כל שהוא, בידוע שהחיטה נתחמצה, ואסרה את כל התבשיל, לפיכך החיטה תשרף מיד, וכל התבשיל אסור באכילה, אפילו יש הרבה יותר משישים פעם נגד החיטה, שחמץ בפסח אסור במשהו. וכן אסור להשתמש יותר בכלים ההם מבלי הכשר לאחד שישהו מעת לעת. ובמקום צורך יכול להכשיר אף בתוך מעת לעת, על ידי שיתן חומר ניקוי (אמה) במים הרוותחים כדי שיפגם טעם החמץ. מכל מקום מותר למכור את התבשיל והכלי בפסח לגוי, אפילו הוא בן יומו.
  - אם אין החיטה מבוקעת, דין החיטה בספק חמץ, ותשרף והתבשיל מותר, שהואיל ויש שישים נגד החיטה, וכל איסור חמץ "במשהו" בפסח, אינו אלא מדרבנן, ספקא דרבנן לקולא. והאשכנזים מחמירים בכל זה, אפילו לא נתבקעה החיטה. ואם נאבדה החיטה, ולא נודע אם נתבקעה או לא, יש
- לפני זמן איסורו, והבעל יבטל החמץ ביום י"ד בכל מקום שהוא נמצא, ואם אין הבעל עושה כן תבטל האשה את החמץ ביום י"ד, כי אף הנשים מצוות על מצות תשבתו.
  - אסור לאכל חמץ ביום י"ד מסוף ארבע שעות ומעלה, ומסוף ארבע שעות עד סוף חמש מותר בהנאה, ורשאי למוכרו לגוי, ומשש שעות ולמעלה ביום י"ד אסור אף בהנאה, לכן יזדרז לבטל החמץ לפני כן, שמשעה שנאסר בהנאה אין הביטול מועיל.
  - תושב ארץ ישראל שיש לו חמץ בארצות הברית, ולפני ערב פסח ביקש מהרב המקומי למכור לו את החמץ לגוי, והרב מכר את החמץ בערב פסח לפני זמן איסורו שם, אבל לפי שעות ארץ ישראל, היה זה בשעות אחד הצהרים, שכבר נאסר החמץ בארץ ישראל, הוי ספק דרבנן ולקולא. והחמץ מותר לאחד הפסח. וטוב שיבטל אותו ברוב חמץ שנמכר כדת.
  - יש לנקות השיניים ולהדיחם היטב לאחר גמר סעודת שחרית ביום ארבעה עשר. ואלה שיש להם שיניים תותבות צריכים לרחצם ולשפשפם היטב בין החריצים עד שלא ישאר בהם שום חמץ בעין ואפילו משהו. אולם אין צורך להגעילם ברוותחים.
  - אפילו מי שבדק החמץ בארבעה עשר בניסן כדת, וביטלו אחד כך אסור לו להשאיר חמץ ברשותו בימי הפסח, ומי שמשאיר חמץ ברשותו בימי הפסח, ביטל מצות עשה, וכן עבר על לא תעשה, אלא ימכרו לגוי כדת באמצעות הרבנות הראשית המקומית שעושים את המכירה לגוי כדין תורה. לפיכך חמץ ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה בין לו בין לאחרים. ואפילו אם לא ידעו אותם אחרים שזהו חמץ שעבר עליו הפסח, היודע חייב להודיעם ולהפרישם להצילם ממבשול שלא יאכלו ממנו.

דיני תערובת חמץ

אותה מחיטה, יש להתיר בדיעבד להשתמש בהן בפסח, ואפילו אין עליהם תזוית של כשר לפסח. ומכל מקום טוב ונכון לקנות המצרכים האלה קודם הפסח, כדי שלא יהיה חשש שעידבו בהם את חומצת הלימון בתוך ימי הפסח.

יש להתיר לכתחילה לשתות בפסח מן המים של הכנרת ולבשל ולאפות בהם, בלי שום פקפוק, ובלבד שייסגנו את המים במסגרת יפה קודם שישתמשו בהם בפסח לשתייה ולבישול ולאפיה.

מותר לאכל בפסח גבינה או דגים מלוחים שנמלחו קודם פסח, וכל שכן סרדינים שבקופסאות סגורות המיוצרים בארץ בשמן בלבד, אף על פי שלא נזהרו לבדוק המלח מפירודי חמץ, וגם במליחתם לא נזהרו לשמדם כראוי מחימוץ, ואינם צריכים הדחה או שריה במים כלל. וטוב לקנותם מהשוק קודם הפסח ולהניחם בכלי כשר.

ריבה שנעשתה בשאר ימות השנה בכלים דגילים של חמץ, ולא נזהרו לשומרה מחשש חמץ, מותר לאכלה בפסח, הואיל וסתם בליים אינם בני יומן, והוי נותן טעם לפגם שמוותר, ועוד שהדי זה כנותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, החמץ נתן טעם בכלי, והכלי בריבה, ועדיין הכל היתר, הואיל ונעשה קודם פסח.

נותן טעם לפגם מותר בפסח, לפיכך אם טעו ובישלו בפסח בכלי של חמץ, לאחר שעבר שיעור כ"ד שעות מזמן שנתבשל החמץ בכלי, התבשיל מותר בפסח. והאשכנזים מחמירים בזה.

הסוכר מותר באכילה בימי הפסח, ומי שנהג שנים רבות שלא לאכל סוכר בפסח, אם עשה כן מפני שהיה סבור שהוא אסור מן הדין, רשאי לבטל מנהגו בלי שום התרה, ואם נהג כן משום חומרא לגדר וסייג, ורוצה עתה לחזור בו ממנהגו, יעשה התרה על מנהגו, ויתחדט על שלא אמר בלי נדר בשעת קבלת מנהגו, ולאחר ההתרה יהיה מותר לו

להקל בזה לדידן, ויש להורות להתבשיל.

אם נמצאת החיטה בתבשיל בערב פסח אחד זמן איסור החמץ, בטלה בששים ככל יתר האיסורים. ולאחר סילוק החיטה וביעורה מותר לחמם התבשיל בליל פסח ולאכלו, אבל אם לא סילקו החיטה וחזרו וחימומו התבשיל בליל פסח בעוד שהחיטה בתוכו, הרי החיטה חוזרת ליתן טעמה בו בפסח, ונאסר כל התבשיל כאמור.

אם נמצאת חיטה מבוקעת בתבשיל ביום שביעי של פסח ובאו לשאול למזדה הוראה, טוב שלא יורה להם עד מוצאי החג ואז יתיר התבשיל וישרפו החיטה בלבד. ומכל מקום בפחות מששים נראה שאין להקל.

תערובת חמץ שנאסרה במשהו, אם נפל ממנה לתערובת אחרת, במקום הפסד מרובה אין לאסור את התערובת השניה במשהו.

אם נתערב חמץ לפני הפסח והיה ששים כנגדו, אינו חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו, כיון שנתבטל מותר באכילה בתוך הפסח. ואפילו לא נודע ענין תערובתו אלא בתוך הפסח אף על פי כן מותר באכילה.

פת שנפל ליון ונשרה שם כמה ימים, אם סילקו וסיגנו קודם פסח במסגרת עבה שאין לחוש שהסתגנו לתוכו פירודי חמץ, מותר בשתייה בפסח. וכן בירה שהוא חמץ גמור, שנתערב קודם פסח עם משקים אחרים, ויש ששים לבטלו מותר לשתות בפסח, שאינו חוזר וניעור. ובה שהיא תערובת לח בלח מותר גם לאשכנזים. ואפילו אין ששים נגד החמץ מותר להרבות עליו עד שיעור ששים ולבטלו קודם פסח. ואין בזה משום "אין מבטלין איסור לכתחילה".

נכון לכתחילה שלא לערב חומצת הלימון במוצרי מזון המיועדים לפסח, כגון מיץ תפוזים ומיץ אשכוליות, אפילו קודם פסח. מכל מקום מוצרי מזון שמעורבת בהם חומצת לימון שמפיקים

דיני הגעלת בלים

מאכילת בלב לפני הפסח, הלכך בודאי שיש להתיר לחולה שאין בו סכנה לקחתם בפסח, וחלילה לחולה בזה להחמיר על עצמו ולהפסיק לקחת הכדורים הנחוצים לו על פי הודאת דופא מומחה במשך הפסח, ובפרט במקום שיש חשש הכי קטן שהוא יגיע על ידי זה למצב אפילו של ספק סכנה.

• חולה שיש בו סכנה ויודע שיצטרך להשתמש בפסח בתרופה שיש בה חמץ, יש לו לקנות התרופה קודם לפסח, ויכוון בפירוש שאינו רוצה לזכות בחמץ שבתרופה, ויניח אותה במקום מוצנע, וכשיצטרך יקח ממנה בכל פעם כפי הצורך. ואם התרופה טעימה לחיך, טוב שיתן בתוכה דבר מר, שתהיה שלא כדרך הנאתה, ובעודה בכפו יבלענה.

• המוצא חמץ ברשות הרבים בימי הפסח אסור לו להגביהו, ואפילו יתכוון שלא לקנותו אסור מדברי סופרים, גזירה שמא יאכל ממנו.

• פסח שחל בשבת, חמץ הנמכר לגוי כהלכה, מותר לאכלו ביום שבת שלאחר שביעי של פסח, ואין לאוסרו משום מוקצה, דלא אמדינן מיגז דאתקצאי בבין השמשות במוקצה מחמת יום שעבר. אולם לא יטול מהחמץ בעצם יום השביעי של פסח, שאם כן הרי הוא עובר עליו בכל יראה ובכל ימצא.

דיני הגעלת בלים

• הרוצה להשתמש בסירים וקדרות שמבשלים בהם בימות השנה לימות הפסח, צריכים הגעלה בכלי ראשון שעל האש, וקודם ההגעלה צריך לרחצם ולשפשפם היטב לנקותם מכל לכלוך. וסיד לחץ אפשר להבשירו על ידי הגעלה. וכן הגומי שבכיסוי יש להגעילו לאחד שינקוהו היטב. וידיות הכלים שתקועים בהם על ידי הברגה שלא נפתחת, יש להסיר מהם כל לכלוך ולנקותם על

באכילה בפסח. ויכול לעשות ההתרה לפני הפסח.

- מנהג הספרדים להקל בפירות יבשים כגון צמוקים, שזיפים, משמשים וכיו"ב, ולאוכלם בתוך הפסח. מבל מקום יש להזהר לא לקנות בפסח פיצוחים וגרעינים קלויים הנמכרים בשוק, אם אין עליהם השגחה בדת, מפני שלפעמים יש מערבים קמח במלח שעליהם.

- המלח השולחן, התה, הקפה מותר להשתמש בהם בימי הפסח כשיש עליהם חותמת כשר לפסח.

- אודו המיובא מחוץ לארץ יש להתיר באכילה בפסח, לכן אחר בדיקה ורחיצה היטב במים ובשפשוף היטב, אז יש להתירו לבישול בפסח.

- מותר לעשות עוגות וסופגניות מקמח מצה אפויה, ואין לאסור משום מראית העין, וכן המנהג פשוט.

- סיגרויות שיש לחוש שמדבקים אותם בחומר שיש בו חשש חמץ, הואיל ונפסל מאכילת הבלב וגם אינו ניכר כלל, יש להתיר לעשן מהם בפסח.

- בדורי הרגעה נגד מיחוזי ראש וכאב שיניים, מותר להשתמש בהם בפסח, אפילו יש בהם תערובת חמץ, כל שטעמם פגום וכבר נפסלו מאכילת הבלב קודם הפסח, ובולעים אותם כמות שהם. ואם נזקק לתרופות בפסח עצמו, מותר לקנות מבית מרקחת של גוי תרופות שיש בהם חמץ ונפסלו מאכילת הבלב. וכל זה בחולה שחלה כל גופו, ואף על פי שאין בו סכנה, אבל אם הוא מיחוש בעלמא, אין להתיר.

- טבליות שמוצצים אותם וטעמם טוב אסור למצוץ מהם בפסח לרפואת דלקת גרון וכיוצא בזה, אלא אם כן נתברר שנעשו בעמילן של תירס או של תפוחי אדמה. ומה טוב לבקש מהרופא בעת דישום הרצפט שירשום לו תרופות שאינן מכילות חשש חמץ כתחליף לאלה שיש בהן חשש תערובת חמץ.

- בזמנינו רוב הטבליות עשויות ללא חמץ כלל, ואפילו המיעוט שמעורב בהם חמץ, החמץ נפסל

דיני הגעלת בלים

עלו לו אותם המים לבלום. ואם הגעיל אותם הוכשרו בכך.

• כלי זכוכית אינם בולעים ואינם פולטים כלל, ולכן אינם צריכים שום הכשר לפסח, ואפילו הכניסו בהם משקה של חמץ לקיום לזמן ממושך, כגון בקבוקי בירה, יש להתירם על ידי שטיפה והדחה. וכלי פיירקס ודורלקס שמבשלים בהם על האש, מותרים בשטיפה והדחה בלבד. ואשכנזים נוהגים להחמיד בכלי זכוכית כדין כלי חרס, ובכל זאת יכולים להשתמש בפסח בכלי פיירקס על ידי הגעלה ג' פעמים.

• השולחן שאוכלים עליו כל ימות השנה, אם הוא מכוסה תמיד במפה או שעוונת או זכוכית, אין צורך להכשירו כלל, ודי בניגוב יפה, ויכסה אותו במפה נקיה. ואם אוכלים עליו ממש בלי שום הפסק של מפה וכיו"ב, נוהגים לעדות עליו רותחים. ואם חושש עליהם שיתקלקלו, יוכל להשתמש בהם בפסח על ידי מפה או שעוונת חדשה ונקיה. והמפה עצמה נכשרת בכיבוס יפה במים חמים שהיד סולדת בהם. וכן שעוונת שלימה שאין בה סדקים, אפשר להכשירה על ידי עידוי מים רותחים עליה.

• שיש של המטבח, כדי להכשירו יערה עליו רותחים.

• מכונת בשר צריכה הגעלה, לאחר שיפרק אותה וינקנה היטב בחורים ובסדקים, לכל ישאר שם פירוד חמץ. ונכון שאת החלק המנוקב בנקבים דקים, ינקוהו היטב, ויתגוהו על האש, שבמידה שנשאר שם פירוד כל שהוא, הדי נשרף לגמרי.

• מטחנת של קפה אינה צריכה הגעלה, רק ינקה אותה היטב, ומותר בשימוש.

• כלי חמץ שלא הוכשר, ולא השתמשו בו יותר משנים עשר חודש, לכתחילה אין לבשל בו בפסח בלי הכשר כדאוי, ואם טעו ובשלו בו תבשיל לפסח, אפילו למנהג בני אשכנז שאוסרים אפילו

ידי חומר ניקוי, ורק לאחר מכן יגעילים עם הכלים. והמכסה של הסירים והקדרות צריכים הגעלה כמו הכלים עצמם.

• כיריים של גז והחצובה דהיינו הברזל שאצל האש ששופתים עליה את הסיד או המחבת, יש לנקותם היטב ובעידוי רותחים מבלי ראשון הוכשרו בכך.

• פלאטה חשמלית לאחר שינקנה אותה היטב מכל חשש חמץ בעין, די שיערה עליה מים רותחים מבלי ראשון.

• מחבת נכשרת בהגעלה בכלי ראשון ואינה צריכה ליבון. וכן בכל השנה הרוצה להכשיר מחבת של בשר ולהופכה למחבת חלבית, או להיפך, מכשירה ע"י הגעלה. אולם בשאר איסודין צריכה המחבת ליבון.

• כלי כסף ושאר כלים שמשתמשים בהם בצונן, כגון כוסות וצלוחיות, בין של מתכת בין של חרס, בין של פלסטיק, הכשרם על ידי שטיפה והדחה בלבד.

• מקדר חשמלי והמקפיא סגני בשטיפה והדחה להכשירם.

• כלי חרס ופודצ'לן אין מועיל להם שום הכשר, אם השתמשו בהם חמץ בחמין בכל ימות השנה. ולכן יש להצניעם במקום מיוחד עד לאחר הפסח, כדי שלא ישבחו וישתמש בהם בימי הפסח, וטוב לסוגרם בארון מיוחד ולהצניע המפתח. אבל אם השתמש בהם בצונן, כגון אם שם בירה בתוך חביות של חרס, ונשתהו שם כ"ד שעות, שנכבש החמץ בתוכם, אפשר להכשירם על ידי עידוי ג' ימים במים צוננים, שימלא אותם מים צוננים למשך כ"ד שעות, ואח"כ ישפכם, ויחזור וימלא אותם מים לכ"ד שעות, ואח"כ ישפכם, ושוב יעשה כן פעם שלישית, ואז הוכשרו להשתמש בהם בפסח. ואם נשאר המים בתוכם כמה ימים ולא שפכם, לא עלו לו אלא ליום אחד בלבד, וכן אם שפך המים קודם שעמדו בכלי כ"ד שעות לא

עשיית מלאכה בערב פסח

האומרים שאין לעשות מלאכה בירושלים גם קודם חצות היום בערב פסח.

- מותר לגזוז ציפורניו בערב פסח אחר חצות. וכן מותר לצחצח נעליו במשחת נעלים ולהבריקם לכבוד יום טוב. וכן מותר לגהץ הבגדים במגהץ.
- מותר לכתוב ספרים דרך לימודו בערב פסח, אפילו אין בהם צורך המועד.
- מותר להפעיל מכונת כביסה בערב פסח קודם חצות, אע"פ שהיא ממשיכה לפעול באופן אוטומטי גם אחר חצות.

אכילת מצה בערב פסח

- אסור לאכל מצה ביום ארבעה עשר בניסן, כדי שיאכל המצה לתיאבון בליל פסח, ומכל מקום אם אכל מצה בשוגג, יברך לאחריה ברכת המזון. אבל בליל ארבעה עשר מותר לאכל מצה. ומצה עשירה מותר לאכל בארבעה עשר בניסן.
- יש נוהגים להחמיר שלא לאכל מדור בערב פסח, כדי שיאכלו המדור בליל פסח בתאבון, ואנו לא נהגנו להחמיר בזה. ויש נוהגים להחמיר גם שלא לאכל ביצים בערב פסח, מפני שנוהגים בליל פסח לאכל ביצה, זכר לקרבן חגיגה. ואין למנהג זה יסוד על פי ההלכה, ודשאים לבטלו אף בלא "התרת נדרים".

מצה שיוצאים בה ידי חובה

- המצה שיוצאים בה ידי חובה בלילה הראשון של פסח, צריכה להיות שמודה משעת קצירה. ונכון להשתדל לקחת למצת מצוה של לילה הראשון מצה שנעשית בעבודת יד הלישה והאפיה בתנור. ובשעת הדחק שאינו מוצא מצה של עבודת יד, יוצאים ידי חובה במצה שנעשית על ידי מכונה חשמלית, באופן שלחיצת הכפתור להפעלת

נותן טעם לפגם בפסח, בזה יש להקל, שכיון שנתישן הכלי י"ב חודש, מבלי שישתמשו בו כלל, אמדינן שבלתה לחלוחית ממנו, והטעם שבו הוי בעפר בעלמא, ומשורא שדי.

- ראוי להזהר להקדים ההגעלה לפני זמן איסור חמץ, ואם רוצה להגעיל כלי שהוא בן יומיו, דהיינו שהשתמשו בו בחמץ בתוך עשרים וארבע שעות, לדעת מרן השולחן ערוך יש להקל, אם מגעילו קודם זמן איסורו, אלא שיש נוהגים להחמיר בזה. ולא יגעילו כלי בשד וכלי חלבי בבת אחת, אלא כשאחד מהם אינו בן יומיו, ואם שניהם בני יומן לכתחילה יגעיל אותם זה אחר זה.

עשיית מלאכה בערב פסח

- אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות היום. אבל מותר לעשות כל המלאכות בערב פסח אחר חצות היום על ידי גוי או פועל עני שאין לו מה יאכל. וכל יתר הדברים המותרים בחול המועד, מותר לעשותם בערב פסח אחר חצות. וכן מותר לעשות משא ומתן ופרקמטיא בערב פסח, אולם על כל פנים משעת מנחה קטנה ולמעלה טוב להחמיר.
- דשאי לתקן כליו בערב פסח, כגון בגד שנקדע קצת דשאי לתופרו ולתקנו לצורך המועד, ואפילו מעשה אומן מותר בין לעצמו בין לאחרים. ומכל מקום לא יטול האומן שכר על התיקון כשעושה לאחרים אלא אם כן במעשה הדיוט.
- מי ששכח להסתפר לפני חצות ערב פסח מותר לו להסתפר אחר חצות על ידי עצמו, אבל לא על ידי ישראל חברו אפילו בחינם, ומכל מקום מותר לו להסתפר בשכר אצל ישראל עני שאין לו מה יאכל כפי הצורך בליל הסדר ויום טוב של פסח. וכן מותר לו להסתפר על ידי גוי בשכר בערב פסח אחר חצות. ומכל מקום ממידת חסידות להקדים להסתפר ביום י"ג ניסן כדי לחוש לדברי

ערבית ליל פסח

כדת, או שאחד שסיים יעלה ויבוא המשיך ואתה ברחמיך הרבים וכו', כמו שרגילים בראש חודש ובחול המועד, ונמצא שלא חתם ברכת אתה בחרתנו, צריך לחזור ולומר "והשיאנו" וכו' ויחתום כדת, ואין לומר בזה "ספק ברכות להקל".

• מנהגינו לגמור ההלל בבית הכנסת בליל יום טוב הראשון של פסח אחר העמידה של תפלת ערבית, ומברכים לפנינו "לגמור את ההלל", ולאחריו "יהללוך", וטוב לכוון בברכת "לגמור את ההלל" לפטור קריאת ההלל שאומר בביתו בסוף ההגדה, שאין מברכים עליו אז, מפני שמפסיקים בו, שאומרים ב' פרקים הראשונים של ההלל לפני הסעודה, והיתר לאחר הסעודה. גם הנשים והבנות צריכות לגמור ההלל בברכותיו בליל פסח קודם הקידוש.

• הנוהגים להתפלל ערבית של ליל פסח מבעוד יום, רשאים לומר ההלל בברכה, אף על פי שעדיין לא הגיע זמן צאת הכוכבים.

• ליל פסח שחל בשבת, אין לשליח צבור לומר "ברכה מעין שבע", ושליח צבור האומר "ברכה מעין שבע" בליל פסח שחל בשבת, הוא מכניס עצמו לחשש איסור ברכה לבטלה. ומכל מקום אם טעה השליח צבור או הזיד והתחיל לברך "ברכה מעין שבע", אין להפסיקו באמצע הברכה, ולגרום ל"ודאי" ברכה לבטלה, אלא יסיים הברכה עד "ברוך אתה ה' מקדש השבת". ונכון שמיד יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ובכל אופן אין לקהל לענות אחריו אמון.

• ליל פסח שחל בשבת, צריך לומר "ויכולו" עד "אשר ברא אלהים לעשות", ואחר כך יאמרו ההלל בברכות, כי תדיד ושיאנו תדיד קודם. ואם טעה השליח צבור והתחיל מיד בברכת ההלל, יסיים ההלל וברכה שלאחריו, יהללוך, ואחר כך יאמר עם הקהל "ויכולו", ותיכף יאמר קדיש תתקבל אחרי זה.

המבונה נעשית בידי ישראל שאומר "לשם מצת מצוה".

• האוכל מצה בכל ימי הפסח, חוץ מלילה הראשון של פסח, אינו מברך אלא המוציא, ואם בירך ברכת "אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה", הוי ברכה לבטלה ואסור לענות אחריו אמון.

• אותם שמתחסדים שלא לאכל מצה כלל בשאר ימי הפסח, מחשש שלא נזהרו כראוי באפיית המצה, לא יפה עושים, ובפרט בשבת ויום טוב שחובה לאכל בהם מצה.

• יו"ט ראשון שחל בשבת ויוצא החג אחרון ביום השני, מותר לאכל מצה בשמיני של פסח, ואין בזה איסור כל תוסוף, משום שהמצה בכל שבעה אינה מצוה אלא דשות.

ערבית ליל פסח

• יום טוב של פסח שחל להיות בשבת, מנהגינו לומר "לכה דודי" בקבלת שבת.

• יו"ט שחל בשבת, צריך להזכיר באמצע ברכת אתה בחרתנו: "את יום השבת הזה" וחותם: "בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים". ואם טעה וחתם "מקדש ישראל והזמנים" ולא הזכיר שבת בחתימה, אם נזכר מיד בתוך כדי דיבור שהוא שיעזור "שלום עליך רבי", חוזר ואומר: "מקדש השבת וישראל והזמנים", ואם שהה יותר מכדי דיבור, אינו חוזר, שהואיל והזכיר שבת באמצע הברכה יצא ידי חובה בדיעבד, וימשיך רצה עד סוף התפלה. והוא הדין אם טעה וחתם: "בא"י מקדש השבת", הואיל ובאמצע הברכה הזכיר יום טוב יצא ידי חובה בדיעבד. והוא הדין אם התפלל אתה קדשת ואמר יעלה ויבוא, יצא.

• המתפלל ביום טוב, וכשהגיע לברכת מזדים, נסתפק אם כשסיים יעלה ויבוא שבאמצע ברכת אתה בחרתנו, סיים כהוגן, והשיאנו, וחתם הברכה

דיני עריכת ליל הסדר

הקידוש, וישהה מעט, וימזוג כוס שני וישתהו בהיסבה.

• מצוה לקדש על יין אדום. ומותר לקדש ולברך בודא פרי הגפן על יין מבושל, או מפוסטר, ומי שקשה לו לשתות יין, יכול לצאת בו ידי חובת מצות ארבע כוסות אף לכתחילה במיץ ענבים.

• שיעור הכוס רביעית הלוג, הוי שמונים ואחד סמ"ק לאחד מזיגה. וישתה לכתחילה כל הכוס, ובדיעבד אם שתה רובו יצא. ונכון להזהר לשתות "רביעית" בבת אחת מכוס הקידוש, כדי שיהיה חשוב קידוש במקום סעודה. מכל מקום אין זה לעיכובא, שההגדה של פסח וסיפור יציאת מצרים לא נחשב הפסק.

• צריך לשתות הרביעית בבת אחת [כדי שיעוד שתיית רביעית, ולא כדי שתיית כל הכוס]. ולא יפסיק לשתות בסידוגין, ובדיעבד אם שתה הכוס של ד' כוסות בסידוגין, אך לא שהה יותר מכדי אכילת פרס, יצא ידי חובתו, ואינו צריך לחזור ולשתות. ובפרט בכוסות האחרונים. אבל אם שהה באמצע שתיית רביעית יותר מכדי אכילת פרס, על ידי שהפסיק ברביעית פעמים אחדות, אפילו בדיעבד לא יצא.

קדש

• יתחיל הקידוש מעומד, ובין שהשנה חל יו"ט בשבת, יאמר בתחילה "יום השישי ויכולו". וסדר הקידוש: ברכת הגפן, ברכת אשר בחר בנו מכל עם וכו', וברכת שהחיינו. כשמברך שהחיינו יכוון לפטור גם את המצה והמדוד בברכת שהחיינו. ואותם נשים שנוהגות לברך שהחיינו בשעת ההדלקה, בליל פסח רשאיות לענות אמן על ברכת שהחיינו שבקידוש, ובשאר ימים טובים יהרהרו אמן בלבן. אולם יותר נכון להודיע לנשים כי מוטב שלא לברך זמן בעת ההדלקה, שדעת כמה פוסקים אינה נוחה ממנהג זה.

• אין גומדים ההלל בברכות בפסח אלא בליל יו"ט בערבית, וביום טוב הראשון של פסח. אבל בחול המועד של פסח וביום טוב האחרון של פסח קודאים ההלל בדילוג בלי ברכה.

• בברכת ההפטרה בשבת חול המועד פסח וסוכות, יש לחתום "ברוך אתה ה' מקדש השבת", ולא יאמר "מקדש השבת וישראל והזמנים", שאלמלא שבת אין הפטרה בחול המועד כלל, נמצא שלא באה ההפטרה אלא בגלל השבת, לפיכך חותם "מקדש השבת". ותו לא מיד.

דיני עריכת ליל הסדר

• לכתחילה יש להתחיל את עריכת הסדר בליל פסח, דוקא אחד צאת הכוכבים, כדי שיקיים מצות ארבע כוסות בלילה ודאי. ומכל מקום בדיעבד או בשעת הדחק, מותר לקדש לאחר השקיעה, אולם סדר ליל פסח לא יתחיל אלא אחד צאת הכוכבים.

• צריכים היסבה בשתיית ארבע כוסות, באכילת המצה, אכילת הכריכה, ובאכילת האפיקומן. ולכן אם אבל מצה בלא היסבה, צריך לחזור ולאכל, וכן אם שתה ארבע כוסות בלא היסבה, צריך לחזור לשתות בהיסבה. ואפילו בכוס שלישי או רביעי.

• אשה חשובה שאין בעלה מקפיד עליה צריכה היסבה. וכן הוא מנהג הספרדים. מכל מקום הנשים שלא היסבו, וכן איש שאינו בקו הבריאות וקשה לו לחזור ולשתות, כדאים הם הפוסקים המקילים שלא להצריכם לחזור ולשתות.

• ההיסבה צריכה להיות בצד שמאל, ואם עשה היסבה בצד ימין, כאילו לא היסב כלל.

• אם שכח להיסב בכוס ראשון, ונזכר אחד שתייתו, כשחוזר לשתות שוב, שותה בלי ברכת הגפן, כיון שברכת בודא פרי הגפן פוטרת עד כוס שני, ועד בכלל. ואם לא נזכר עד שסיים ברכת אשר גאלנו, ישתה כוס אחד בהיסבה במקום כוס ראשון של

דיני עריכת ליל הסדר

לבטלה.

כרפס

- יקח פחות מכזית כרפס הבדוק יפה מן התולעים (יש לקחת כרפס שנעשו בגידול מיוחד בחממות) ויטבילנו בחומץ או במי מלח ולימון, ויברך עליו "בודא פרי האדמה" ויכוון לפטור בזה את המרור שאוכל אחר כך בלי ברכת האדמה.
- לכתחילה יש להדר אחר הכרפס ויטבילנו בחומץ. אם מטבל במי לימון ומלח, צריך לערב בו מים עד יהיה הרוב מים, כיון שנוטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה.
- אם דוצים שאחד מהמסובים יברך האדמה על הכרפס ויוציא את אחרים ידי חובה רשאים לעשות כן. ואם המברך שאינו מכין כראוי, עדיף שכל אחד יברך לעצמו.
- אכילת הכרפס אינה צריכה היסבה. ודי שיאכל פחות מכזית, ואף אם רצה לאכול כזית מן הכרפס אינו רשאי, ואם טעה ואכל כזית לא יברך נפשות, שהרי ברכת האדמה פוטרת את המרור. ונכון שיאכל פחות מי"ח גרם. ואם טעה ואכל כזית מהכרפס ועבר ובירך נפשות, אף על פי כן לא יברך בודא פרי האדמה על המרור.
- טוב שישאיר מעט מהכרפס בצלחת שבתוך הקערה, על דרך הסוד, שצריך שיהיה סוד הקערה שלם עד לאחרי אכילת המצה והמרור.

יחץ

- קודם שיתחיל בקריאת ההגדה יקח מן השלש מצות המונחות לפניו, את המצה האמצעית, ויבצענה לשתיים, ויניח את החלק הקטן בין שתי המצות השלימות, ואת החלק הגדול יתן לאחד מן המסובים לשומרה לאפיקומן ונותנים אותה תחת המפה. ואם שכח ולא בצע קודם ההגדה, בוצע

- השוכח לברך ברכת שהחיינו בליל פסח בשעת הקידוש, והתחיל בעריכת הסדר ואמירת הגדה, אם נזכר טרם שיברך ברכת אשר גאלנו שבסוף ההגדה, יברך אותה אז. ואם לא נזכר עד אחד ברכה זו, אינו צריך לברך יותר ברכת שהחיינו. [ודוקא בחג הסוכות אפשר לברך כל שבעת ימי החג].
- נשים שעברו ובירכו שהחיינו בעת ההדלקה, אם היא בעצמה מקדשת על היין בפסח יכולות להזוד ולברך שהחיינו, שברכה זו פוטרת גם כל מצוות הלילה.
- ישתה כוס הקידוש בהיסבה, ואינו צריך לברך אחריו ברכה אחרונה. ואם היה מתענה או רעב, מותר לאכול אחר הקידוש פירות ואורז.
- יש נוהגים לאכול ביצה שלוקה אחר הקידוש בליל פסח, ואומרים "זכר לקרבן חגיגה". ואם אכל כזית יברך בודא נפשות רבות, קודם אכילת הכרפס. [הנה באכל כזית מהכרפס אינו מברך נפשות, אחר שברכת האדמה פוטרת המרור, ואם יברך נפשות יצטרך לברך האדמה על המרור]. ולפי זה האוכל תבשיל לאחר הקידוש כיון שיש הפסק עד ברכת המזון יברך נפשות, שהרי אין זה חלק מן המצוה.

זרחץ

- נוטל ידיו כדיו נטילת ידים לאכילת פת, בכל דקדוקיה ופרטיה, כדי לטבל הכרפס במשקה, ולא יברך על נטילת ידים, ולא ישיח עד אחד ברכת ואכילת הכרפס, משום דתיבף לנטילה ברכה.
- אם טעה ובירך "על נטילת ידים" על הנטילה לשם טיבולו במשקה, טוב שלא ישמור על נקיות ידיו, ועל ידי היסח הדעת יוכל לברך אחר כך לפני המוציא שוב על נטילת ידים לשם האכילה. והברכה שבירך בתחילה לא חשובה לברכה

דיני עריכת ליל הסדר

באמצע ההגדה במקום שנוכח.

• יש נוהגים לבצוע את המצה האמצעית בצורת דל"ת וא"ו, והחלק הגדול בצורת וא"ו מניחו לאפיקומן, והחלק הקטן בצורת דל"ת מניח בין המצות, והוא על דרך הסוד. ולא יחתוך בסכין, כי אם בידו.

• מי שהמצות שלו דקות ביותר, שאם יבצע המצה האמצעית לא יהא בכל חלק בזית, אף על פי בן יבצע המצה האמצעית, ואחד כך ישלים עליה לבזית ממצה שמורה אחרת בעת אכילת המצה, ובעת אכילת האפיקומן.

מגיד

• יגביה הקערה שיש בה המצות עם כל מה שעליה, הוא וכל המסובים עמו, ויש נוהגים להגביה המצה הפרוסה לבדה, ומתחילים לומר הא לחמא עניא, עד מה נשתנה. ואז יצוה להסידם מעל השולחן ולהניחם בסוף השולחן, כאילו כבר אכלו, כדי שידאו התינוקות וישאלו. ואז יודיעום שאין דשאים לאכל עד שיספרו ביציאת מצרים. ויש שלא נהגו להסיד הקערה, רק לומר שיסירו הקערה אף על פי שאין מסירים.

• אחד אמירת הא לחמא עניא, קודם מה נשתנה, מוזגים לו כוס שני, כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קודם הסעודה.

• אין להקדים אמירת ההגדה לפני צאת הכוכבים של ליל פסח, כדי שיהיה ודאי לילה, ואם קרא ההגדה בבין השמשות, אף בדיעבד לא יצא, כיון שמצות ההגדה היא מן התורה, וספק דאורייתא לחומרא, ויחזור ויקרא בלילה כמה קטעים מן ההגדה.

• אף הנשים חייבות בסיפור יציאת מצרים, ואם אינה יודעת לקרוא, יכולה לצאת ידי חובה בשמיעה שהשומע בעונה, ויטו אוזן קשבת להבין

ענין יציאת מצרים. ואם אינה מבינה בלשון הקודש, צריך לתרגם לה בלע"ז. והמתרגם נוסח הברכות שמברכים בליל פסח, ונוסח אשר גאלנו וכו', יש להזהר שלא יתרגם שם ה', שגם בלשון לע"ז יש חשש איסור ברכה לבטלה.

• אשה שנסתפקה אם אמרה את כל ההגדה או לא, אינה צריכה לחזור מספק, ועל הצד היותר טוב תחזור לומר: פסח מצה ומרור וטעמיהם.

• הרוצה לשמוע את קריאת ההגדה מחברו, ולצאת מדין "שומע בעונה" רשאי לעשות כן, שגם בהגדה אמרינן דין שומע בעונה. אבל מי שהרהר את ההגדה בלבו ולא הוציא בשפתיו, אינו יוצא ידי חובתו. ולכן כשמסובים בליל פסח משפחות רבות, הורים בניהם ובנותיהם, ראש המשפחה שהוא גדול הבית קורא ההגדה ומספר ביציאת מצרים, ומכוון להוציאם ידי חובה. ובוה יוצאים כולם ידי חובת "והגדת לבנך" מדין שומע בעונה. ואין צריך שכל אחד יאמר בפיו לבניו את ההגדה.

• אין צריך למהר בקריאת ההגדה, כדי שתהיה הסעודה סמוכה לקידוש, ומשום שאין קידוש אלא במקום סעודה, אלא יכול להאריך בה בסיפור יציאת מצרים.

• אין להפסיק בדיבור באמצע ההגדה, רק לצורך גדול, ונכון להחמיד גם בן שלא לעשן סיגריות באמצע קריאת ההגדה וההלל.

• יהיו המצות מגולות בשעת אמירת ההגדה. וכשיאמר "והיא שעמדה לאבותינו", יאחו הכוס בידו, ויכסה המצות עד "מצילנו מידם", ויניח הכוס ויגלה המצות עד "לפיכך" שחוזר לאחוז הכוס בידו, ואז יכסה המצות.

• כשיאמר "דם ואש ותמדות עשן" ישפוך מעט מן הכוס עצמו (ולא על ידי טבול אצבעו בכוס) לתוך כוס שבור. וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב, וכן כאומר דם צפרדע וכו', סך הכל ט"ז פעמים. ונוהגים לשפכו כולו ואחר כך שוטפין

דיני עריכת ליל הסדר

הכוס ומוזגים אותו שנית.

כוס שניה

• אחד שבירך ברכת אשר גאלנו, עד גאל ישראל, שותה הכוס השני בהיסבת שמאל, ואם שכח ושתה בלא היסבה, חוזר ושותה בהיסבה ואין צריך לחזור ולברך ברכת בודא פרי הגפן, ואף אם אינו רגיל לשתות יין באמצע סעודתו. ולא יברך אחריו ברכה אחרונה על הגפן, שברכת המזון פוטרתו.

• מנהגינו שאין מברכים בודא פרי הגפן אלא על כוס ראשון ושלישי בלבד.

• אם אין לו יין יוכל לברך ברכת אשר גאלנו גם בלא כוס.

• מצות ההגדה וסיפור יציאת מצרים נמשך זמנם כל הלילה, ועד שתחטפנו שינה. ומכל מקום לכתחילה מצות קריאת ההגדה וברכת "אשר גאלנו" לפני חצות הלילה, אבל אם נמשך בקריאת ההגדה עד אחד חצות, יכול לברך ברכת "אשר גאלנו".

רחצה

• יטול ידיו כדת, ויברך על נטילת ידים, ואם יודע שלא הסיח דעתו מנטילה ראשונה עד עכשיו, יטול בלא ברכה, ויש להזהר לכתחילה לעשות הנטילה בביתו, ולא יצא לחצר.

• אם כשנטל ידיו בראשונה, שכח וברך על נטילת ידים, טוב שלא ישמור ידיו נקיות כדי שיוכל לחזור וליטול לסעודה שנית עם ברכה, ואין ברכתו שבירך בתחילה, ברכה לבטלה.

מוציא מצה

• מנהגנו לא לאכל צלי בליל פסח. לכן הזדוע שנהגו

לצלוחו ולהניחו בקערה של הסדר, אסור לאכלו בליל פסח.

• צריך לכזון קודם אכילת מצה לצאת ידי חובה של אכילת מצה מן התורה.

• יקח המצות בסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה. ונוהגים שאחד שמברך המוציא שזמט המצה השלישית מידו, ונשארת בידו העליונה עם הפרוסה, ומברך "על אכילת מצה". ובוצע מהשלימה העליונה זמן הפרוסה משתיהן ביחד, בזית (לפי הנפח) מכל אחד, ויטבלם במלח ויאכלם בהיסבה ביחד. כיון שאי אפשר לאכל בשני זיתים ביחד, יאכל של המוציא תחילה שהיא השלימה העליונה, ואחר כך של אכילת מצה שהיא הפרוסה, ובדיעבד אם אכל בזית אחד, בין מן השלימה בין מן הפרוסה יצא.

• אין צריך לחלק לשאר המסובים מן המצות שמודות אשר מחוץ לשלחן פעמיים בזית, אלא לכתחילה מספיק שיאכל כל אחד בזית מצה.

• לא ישיח עד שיטעם תחילה קצת מן הכזית מהמצה, ואם התחיל מעט באכילה ואחר כך דיבר, אין צריך לחזור ולברך, כיון שהתחיל במצוה. ואחר כך יחלק לכל בני ביתו כדי שיאכלו מיד בהיסבה, ואחר שסיים לחלק להם, יאכל שני הכזיתים בהיסבה. ויש נוהגים להכין לפני נטילת ידים מן המצות שמחוץ לשולחן בזית לכל אחד מהמסובים כדי שלא תהיה הפסקה בין הברכות לאכילה.

• צריך להסב לצד שמאל בעת אכילת המצה, ואם לא היסב, צריך לחזור ולאכל בזית מצה בהיסבה, ואינו יכול לסמוך על הכריכה שאוכל מצה ומרוד בהיסבה. אך לא יברך, אפילו אם הפסיק בשיחה בטלה בניעתיים. מה שאין כן אשה שאכלה בזית מצה ללא היסבה יצאה ידי חובתה ואינה צריכה לחזור ולאכול בהיסבה.

דיני עריכת ליל הסדר

דבר רע. וברור מאד שכל זה באופן שאין חשש סכנה כלל, אבל במקום חשש סכנה, אפילו אם הרופאים מסופקים בדבר, אסור לו להכניס עצמו במקום חשש סכנה. ואם עבר ואכל בברכה, מלבד שברכתו הויא לבטלה, אלא גם עצם המצוה יש בה משום מצוה הבאה בעבירה.

• מי שהוא רגיש לאכילת דגן של חיטה, ויובל להביאו לידי חולי, יכול לקיים מצות אכילת מצה בדגן של שבולת שועל, שאף שיכולת שועל מין דגן הוא ואפשר לקיים בו מצות אכילת מצה.

• מצה השרויה במים אפילו מעת מעת, יוצאים בה ידי חובה אף לכתחילה, ודוקא שלא נימוחה. ובפרט למי שמצטער כשאוכל מצה יבשה. אבל מצה השרויה ביון או במי פירות או בתבשיל אין יוצאים בה ידי חובה.

• אין יוצאים ידי חובה במצה מבושלת, לכן אין לשדות המצה במדק חם בבלי ראשון שהיד סולדת בו, ואם אין היד סולדת בו מותר.

• מי שאינו בקו הבריאות וקשה לו לאכל המצה לבדה, דשאי לטבל המצה בתוך צלחת מרק או בתוך כוס קפה או תה חמים כשאינן שהיד סולדת בהם.

• חולה או זקן שקשה עליו לאכול כזית המצה לבדה, אפשר לפורר את המצה לפירורים דקים ולאכלה אבל לא לדוכה.

• מי שזמן לידתו חל בליל הסדר, בשנה שנעשה בר מצוה אין צריך להמתין מלאכל מצה עד שתגיע שעת הלידה, כיון שמשעת צאת הכוכבים כבר נעשה לחייב במצוות. ומכל מקום המחמיר לאכל עוד כזית מצה, אחר שעת לידתו, [קודם חצות הלילה] תבוא עליו ברכה.

• זמן אכילת מצה לכתחילה עד חצות הלילה, ואם נתעכב עד אחר חצות, יאכל המצה בלי ברכה. ואם עבר כל הלילה ולא אכל אין לו תשלומין.

• אין חיוב לשלם דמי המצה קודם הפסח, ויכולים

גם מי שאוכל שני כזיתים אין צריך להכניס שני הכזיתים לפיו בבת אחת ולאכלם. ואף בכזית אחד אין להחמיר ולאכול בבת אחת, אלא אוכל מעט מעט בזה אחד זה. אמנם צריך לאכל המצות בכדי אכילת הפרס שהוא שש דקות עד שבע דקות וחצי. וטוב להחמיר לסיים את אכילת הכזית בארבע דקות.

• צריך ללעוס את המצה יפה, ואחד כך לבלוע. ובדיעבד אם בלע המצה בלי שילעס תחלה, יצא.

• מי שאינו בקו הבריאות, או זקן שקשה עליו לאכל כזית המצה לבדה, יכול לפורר המצה לחתיכות קטנות ולאוכלה. וכן יכול לכתחילה לטבל במים או ביון, או בשאר מי פירות, ולאכלה. אבל לא ישדרה את המצה בתוכם, רק יטבל ויאכל.

• צריך לאכל את כזית המצה בדרך אכילתו, שאם ברכה באוכל אחד לא יצא. מכל מקום אם טיבל את המצה במשקה יצא, כיון שהטיבול הוא דבר מועט ובטל לגבי המצה.

• והוא הדין כשאכל את המצה היה חם הרבה עד שגדונו נכזה ממנו, או שעידב בו דבר מר ואכלו, לא יצא. וצריך לחזור ולאכל, אולם לא יכרך שנית.

• מי שאכילת המצה מזיקה לבריאותו על פי הוראת הרופאים ועלולה להביאו לידי חולי, אפילו אין בו סכנה, לא יאכל מצה כלל, והוא הדין באכילת מדור. ואם רצה להחמיר על עצמו, על כל פנים לא יכרך על אכילת מצה.

• אם הרופאים הסכימו שיאכל מעט מצה, ראוי לו להחמיר לאכל חצי שיעור, או לאכל שיעור שמזנה עשרה גרם של מצה ומדור. ואם אי אפשר לו גם בזה, יאכל כל שהוא, אך לא יכרך על חצי שיעור.

• אם הרופאים מסתפקים בדבר שאם יאכל מצה אולי יחלה ויפול למשכב מחמת אכילת המצה, יאכל כזית מצה בברכה, ושומר מצוה לא ידע

דיני עריכת ליל הסדר

לחים. לכן נכון לשדוּת את העלים במים שישארו לחים, אבל לא ישהה אותם במים מעת לעת שלא יהיו כבושים. כי לא יוצאים במרוד כבוש ולא בשלוק ולא במבושל.

• מי שהרופאים חוששים אם יאכל מרוד שמא יבוא לידי חולי ויפול למשכב, לא יאכל מרוד, דספק דרבנן לקולא. ואפילו אם ירצה להחמיר ולאכל מרוד, לא יכרך.

• טוב ונכון לחוש ולאכל את המרוד דרך אכילתו עד כמה שאפשר, ומכל מקום אם אכל את המרוד שלא כדרך אכילתו, חוזר ואוכל שנית אך בלא ברכה. ואם עידב בו משהו מר שלא ממיין מרוד, לא יצא בו וצריך לחזור ולאכל.

• מי שהיה בדעתו לאכל כזית מצה ומרוד, ובידך עליהם, ולאחר שאכל חצי שיעור נאנס ולא יכל להמשיך באכילתו כלל, לא חשיב ברכתו שבידך על אכילת מצה, לברכה לבטלה, מאחר שבעת שבידך דעתו היה לאכל כזית.

• מותר לשקול את המצה בליל פסח עצמו, כדי לדעת אם יש בה כשיעור הצריך לו, וכן במרוד. ואף במאזנים פרטיים שמשתמשים בהם בבית, השוקלים על ידי מחוג, יש להקל, הואיל והוא שוקל לצורך מצוה, ובלבד שיהיו בלי בטרייה.

כורך

• יקח כזית מצה, מן המצה השלישית, וכורכה עם כזית מרוד וטובלה בחרוסת, ואומר: זכר למקדש כהלל וכו', ואוכלם ביחד בהיסבה. אין לערב ברפס או שאר ירקות בכריכה.

• משעה שבידך על אכילת מצה ומרוד, לא ישיח בדבר שאינו מענין הסעודה, עד שיאכל כריכה זו, כדי שתעלה ברכת המצה והמרוד גם לכריכה זו. ואם שח אינו צריך לחזור ולכרך, הואיל ומן הדין אין איסור בדבר.

לפרוע אף לאחד החג. והמחמיר לשלם הדמים קודם החג תבוא עליו ברכה.

מרוד

• אכילת המצה והמרוד צריכה להיות בלילה אחד צאת הכוכבים, ואם אכלם בבין השמשות צריך לחזור ולאכלם בלילה.

• זמן אכילת מרוד לבתחילה עד חצות הלילה, ואם נתעכב עד אחד חצות, יאכל המרוד בלי ברכה, ואם עבר כל הלילה אין לו תשלומין.

• קודם אכילת המרוד צריך לכזון לצאת ידי חובת אכילת מרוד, ואם שכח ואכלו בלא כזונת מצוה יצא ידי חובתו.

• יקח כזית מרוד (חסה) וישקענו מקצתו בחרוסת, והמחמיר לשקעו כולו בחרוסת תבוא עליו ברכה. אבל לא ישהנו בתוכו, כדי שלא יתבטל טעם מדידותו, ולכן צריך גם כן לנער את החרוסת מעליו, ויכרך "על אכילת מרוד", ויאכלנו בלא היסבה.

• אם טעה ובידך "לאכל מרוד", אם הוא בתוך כדי דיבור, יתקן ויאמר "על אכילת מרוד". ואם עבר שיעור זה, אין צריך לחזור ולכרך, אלא יאכל על סמך ברכה זו.

• אין יוצאים במרוד כבוש או מבושל.

• אם אין לו ירקות לטיבול ראשון אלא חסה, יכרך עליו בטיבול ראשון בודא פרי האדמה ועל אכילת מרוד, ויאכל ממנו כזית, ובטיבול השני יטבלנו בחרוסת ויאכלנו בלי ברכה, כי הברכה הראשונה עולה לו לאכילת המרוד שלאחר המצה.

• צריך להדר ולקח מרוד (חסה) וכרפס בגידול מיוחד שאין בהם חשש תולעים. ועם כל זאת טוב לעיין בהם ולבודקם עד כמה שאפשר.

• אין יוצאים ידי חובה בעלי מרוד אלא אם כן הם

דיני עריכת ליל הסדר

- עליו. והחכם עיניו בראשו לבל ימלא כריסו, כדי שיאכל את האפיקומן בתיאבון, ולא אכילה גסה, ושלא יהיה עליו לטורח.
- בשחל ליל פסח בשבת, אין צריך לאכל עוד בזית מצה, בשביל כבוד שבת.
- מנהגינו לא לאכל צלי בליל פסח. לכן הזרוע שמונח בקערה של הסדר, אסור לאכלו בליל בסדר. וכן יש להחמיר לא לאכל צלי קדר, מכל מקום בצלי שאחד כך בישראל יש לסמוך להקל.
- כיון שהשנה חל ליל הסדר בליל שבת יש לצלות את הזרוע ביום ששי. אבל בשחל ליל הסדר ביום חול אם שכח ולא צלה את הזרוע מערב הפסח, מותר לצלותו בליל פסח ויאכלנו למחרת ביו"ט.
- גם בליל הסדר כמו בשאר ימים טובים אין צורך להניח מקום פנוי בשולחן זכר לחורבן.

צפון

- לאחד גמר כל הסעודה, אוכלים אפיקומן ממצה השמורה המונחת תחת המפה בזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השובע. ויש נוהגים לומר "זכר לקרבן פסח". ואוכלה לבדה בלא תערובת ליפתו, כדי שיהיה טעם מצה בפיו.
- יש מחמירים לאכל ב' בזיתים, אחד זכר לפסח, ואחד זכר למצה הנאכלת עמו, ומדינא די בכזית אחת, שכן דעת מרן השולחן ערוך. ויכוון באכילתו שהוא זכר לפסח, והוא גם זכר למצה הנאכלת עם הפסח, וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן.
- הרוצה להחמיר ולאכל כשיעור שני זיתים, יחמיר לעצמו ותבוא עליו ברכה, ודי שיאכל פעמיים שיעור של שמנה עשרה גרם. ואם אין המצה שהצניע לאפיקומן מספיקה לכל המסובים, יקח ממצה שמורה אחרת.
- יאכל את האפיקומן לתיאבון ובהיסבה, ולא יברך עליו. ואם היה שבע כל כך, עד שהוא קץ

- צריך לאכל הכריכה בהיסבה, ומכל מקום מי ששכח ואכל הכורך בלי היסבה, אם קשה עליו לחזור ולאכל בהיסבה אין צריך לחזור ולאכל. וכל שכן לגבי נשים שיש להקל להן יותר בזה. ומיהו אם רוצה להחמיר ולאכל שנית בהיסבה, תבוא עליו ברכה.
- אם שכח לטבל הכריכה בחרוסת, וקשה עליו לחזור ולאכול שוב, יצא ידי חובה ואין צריך לחזור ולאכול הכריכה על ידי טיבול בחרוסת. ומכל מקום מהיות טוב נכון שיקח מצה ומשהו מדוד ויכרכם ויטבילם בחרוסת ויאכל בהיסבה זכר למקדש.
- אם הקדים ואכל המצה והמרור כרוכים יחד, קודם שאכל המצה בפני עצמה והמרור בפני עצמו, לא יצא ידי חובת מצה ולא ידי חובת מרור, וצריך לחזור ולאכל המצה בפני עצמה והמרור בפני עצמו. ואם שח בינתיים [שלא מענייני המצוה] צריך גם לחזור ולברך, ואם לא שח א"צ לחזור ולברך, שאין אכילת הכריכה נחשבת הפסק.
- מי שקשה עליו לאכול בזית מרור בכריכה, רשאי להקל בזה, ליקח כל שהוא מרור. ואם קשה עליו הדבר מאוד, רשאי שלא לאכל הכריכה כלל, כיון שאין הכריכה אלא לזכר בעלמא. לפיכך יכול כל אדם להקל בזה במקום הצורך ולאכל בשליש ביצה (כשמונה עשר גרם) מן המצה, ובשליש ביצה מן המרור.
- אם לא נזכר מהכריכה עד שנטל ידיו למים אחרונים, לא יחזור לאכל הכריכה, שכבר יצא ידי חובתו באכילת המצה והמרור שאכל כל אחד בפני עצמו.

שולחן עורך

- יערוך שולחנו ויסעד לבו בשמחה, ביד ה' הטובה

דיני עריכת ליל הסדר

- וישתה הכוס.
- אם נזכר אחד כוס שלישית שלא אכל אפיקומן, במקומותינו שנהגו לעשות שימור משעת קצירה, נוטל ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן, ויברך ברכת המזון בלי כוס. ואם אכל מצה שמורה בתוך סעודתו, אין צריך לחזור ולאכל אפיקומן ולברך שוב עבור זה.
- לא יאכל את האפיקומן בשני מקומות, ואפילו בחדר אחד בשני שולחנות, אלא אם כן היו פני המסובים אלו כנגד אלו, שאז נחשבים כמקום אחד.
- מי שישן באמצע אכילת האפיקומן [אפילו אכל כל שהוא] והתעורר, אינו חוזר לאכל. אבל בני חבורה שישנו מקצתם באמצע אכילת אפיקומן, חוזרים ואוכלים. ואם ישנו כולם וניעודו, לא יאכלו, אבל נתנמנמו כולם יאכלו. וכל זה כשישן באמצע אכילת האפיקומן, אבל שינה באמצע הסעודה קודם האפיקומן אינה הפסק. ובשינה על אצילי ידיו, או על השולחן צריך נטילת ידים בלא ברכה, אבל אין צריך לברך המוציא.
- אסור לאכל שום דבר אחד האפיקומן, ואם טעה ואכל פירות וכיוצא, חוזר ואוכל אפיקומן, כדי שישאר טעם מצה בפיו. ואם בירך ברכת המזון, אינו צריך לחזור ולאכל אפיקומן.
- מותר לשתות מים או שאר משקים שאינם משכרים אחד אפיקומן, אבל יין או שאר משקים המשכרים אינו רשאי לשתות, חוץ משתי כוסות שתקנו חז"ל. ומי שרגיל לעשן סיגריות מותר לו לעשן לאחר אכילת האפיקומן. ומכל מקום אסור לעשן כשחל ליל הסדר בליל שבת.

ברך

- יטול ידיו למים אחרונים ויברך ברכת המזון על הכוס, וישטוף הכוס וידיח אפילו היא נקיה.

- באכילתו, לא יצא ידי חובת אכילת אפיקומן, ועל כן ישים לב לזה בשעת סעודתו, שלא יאכל כל כך, עד שיהא קץ באכילת האפיקומן. ומכל מקום אם אינו אוכל את האפיקומן לתיאבון כל כך, דק שאינו קץ במזונו, שפיר דמי, שהרי צריך לאוכלו על השובע. ונכון לאכל את האפיקומן בעודו מתאוה קצת לאכל.
- יזהר לאכל האפיקומן קודם חצות, ובדיעבד יוצא ידי חובה גם לאחר חצות.
- יש לשים לב ולהזהיר גם את בני ביתו, להסב בעת אכילת האפיקומן, שאם לא כן יצטרך לאוכלו שנית, בהיסבה.
- אם לא היסב באפיקומן, אם עדיין לא בירך ברכת המזון, ואין האכילה השניה קשה עליו, יש לו לחזור ולאכל האפיקומן בהיסבה. ואם קשה עליו, אין צריך לדחוק את עצמו לחזור ולאכל בהיסבה, ויסמוך על המקילין. ואם כבר בירך ברכת המזון ואחד כך נזכר, אין צריך לחזור ולאכל בהיסבה. וסומך על מה שאכל בהיסבה את הכזית הראשון.
- אם אבדה או נאכלה המצה שהניח לאפיקומן, יקח מצה אחרת ויאכלנה לשם אפיקומן.
- אם שכח לאכל את האפיקומן, ונזכר אחד שנטל ידיו למים אחרונים או אחד שאמר הב לך ונברך, יאכל האפיקומן בלי ברכת המוציא.
- אם כבר התחיל בברכת המזון ונזכר שלא אכל אפיקומן, יגמור את ברכת המזון, ולא יפסיק אחד ברכת הזן את הכל, כדי לאכל את האפיקומן, אלא יסיים את ברכת המזון. ויחזור ויטול ידיו [וכשאוכל מן המצה פחות מכביצה נוטל ידיו בלא ברכה. ואם אוכל שיעור כביצה צריך לברך על נטילת ידים], ויברך המוציא ויאכל האפיקומן, ויברך ברכת המזון על הכוס וישתה הכוס. והוא הדין בנזכר אחד ברהמ"ז קודם שבירך בורא פרי הגפן, שיטול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויברך ברהמ"ז על הכוס ויברך בורא פרי הגפן

תפילת יו"ט ראשון דפסח

המסובים שיאמרו ההלל בהתלהבות, ולא יקראו את ההלל והם מתנמנמים, ומכל שכן בשחוק וקלות ראש. אף לא במדוצה במשא כבד ויכבד מימנו, שהכל הולך אחר החיתום.

• יזהר לסיים את ההלל קודם חצות הלילה, וכן שתיית כוס רביעית, ומכל מקום אם נתאחר עד אחר חצות, רשאי לחתום ברכת יהללוך.

• יזהר שגם את הכוס רביעית ישתה בהיסבה, ולא יפחת משתיית רביעית, [אלא אם כן שתה רביעית בכוס השלישית], כדי שיברך ברכה אחרונה. ואם שכח ולא היסב, אם נשאר בכוס קצת יין, יחזור וימלאנו וישתה בהיסבה בלי ברכת הגפן. מכל מקום המברך ברכת הגפן וסומך על פסק מרן השולחן ערוך, ינוחו לו ברכות על ראשו.

• מצוה לחזור בליל פסח אחר זימון להלל, כדי שיאמר האחד לשנים הודו, והגדול שבהם אומר הודו והאחרים עונים אחריו.

נרצה

• חייב אדם לעסוק בהלכות פסח זמן לספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו ביציאת מצרים, עד שתחטפנו שינה. ואם הולך לישון קודם חצות, יברך ברכת המפיל בשם ומלכות.

תפילת יו"ט ראשון דפסח

• מתפללים שחרית של יום טוב בשמחה ובניגון, ואומרים כל המזמורים הנאמרים בשבת. וגומרים את ההלל בברכה, ומברכים עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל. ואסור להפסיק באמצע ההלל, אלא שיכול לענות לקדיש ולקדושה, אפילו באמצע הפרק. ואף לענין אמן דברכות יש לו להפסיק. ואם פסק באמצע ההלל אפילו לדבר הרשות, ואפילו שהיה כדי לגמור את כולו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק, בין

ומקבלו בשתי ידיו, ובשמתחיל לברך נוטלו בידו הימנית, בלתי סיוע ידו השמאלית, ויגביהנו מעל השולחן טפח, ונותן בו עיניו שלא יסיח דעתו. וכל המסובים יתפסו הכוס בידם בעת ברכת המזון, וכן צריכים להזהר בכל הדברים שטעון כוס, כגון שלא יהיה כוסם פגום.

• יתן לבו לומר בברכת המזון [רצה והחליצנו] "יעלה ויבא", ואם טעה ולא אמרו, אם נזכר כשאמר ברוך אתה ה' לפני שיסיים בונה ירושלים, אומר למדני חוקיך, וחוזר לומר יעלה ויבא. ואם לא נזכר עד שהתחיל לומר בונה ירושלים, אומר בין ברכת בונה ירושלים לברכת הטוב והמטיב, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן וכו'. וחזרתם בא"י מקדש [השבת] ישראל והזמנים. וכן אם התחיל בברכת הטוב והמטיב שאמר אמ"ה, ותיכף נזכר, יסיים אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל וכו'. ואם לא נזכר עד שהתחיל לומר לעד האל וכו', חוזר לראש ברכת המזון, ואפילו נזכר בהלל, צריך לחזור ולברך ברכת המזון על הכוס, ודין האשה כדין האיש בזה.

• כשיסיים ברכת המזון יברך הגפן, ויכוון לפטור כוס רביעית, וישתה הכוס בהיסבה, ואם לא היסב חוזר ושותה בהיסבה ללא ברכה.

• אין לשתות יין בין כוס שלישית לרביעית.

• כשיש חתן בליל פסח, יש לברך ברכת חתנים על אותו כוס שמברכים עליו ברכת המזון, ולא יביאו כוס נוסף לברכת חתנים, ויכול המברך לברך ברכת חתנים על כוסו שלו, ואם ירצה לברך על כוס החתן, שפיר דמי, והמנהג לברך תחילה ברכת הגפן ואחר כך ברכת אשר ברא.

הלל

• יגמור ההלל בשמחה וחדוה, ומתחיל "שפוך חמתך" על כוס רביעית. יש לעזרר את כל

דיני יום טוב

וקוראים ההלל בדילוג בלא ברכה. ומתפללים מוסף כמו ביו"ט הראשון, אלא שביו"ט אומרים "את יו"ט מקרא קודש הזה", ובחול המועד אומרים "את יום מקרא קודש הזה". ומכל מקום אם אמר בחול המועד את יום טוב מקרא קודש הזה אין מחזירין אותו.

- טוב לעשות דבר מיוחד בסעודה בט"ז בניסן, לזכר סעודת אסתר, שבו נתלה המן, כמו שנרמז בפסוק: "וישבות המן ממהדת הפסח".
- אם חל יום טוב בשבת, וטעה ולא חתם בשבת, אלא אמר מקדש ישראל והזמנים, בדיעבד יצא ואין צריך לחזור. וטוב שיכוון לחזרת הש"צ מתחילה ועד סוף.
- בשבת חול המועד פסח או סוכות, אין המפטיר מזכיר כלל בברכת ההפטרה את החג, שהרי אין הפטרה בחול המועד, ולא באה ההפטרה אלא בשביל השבת, לפיכך אינו חותם אלא מקדש השבת בלבד.

דיני יום טוב

- כל מלאכה האסורה בשבת מן התורה אסורה גם ביום טוב מן התורה, וכל שבות מדברי סופרים הנוהג בשבת, נוהג ביום טוב. וכשם שבשבת אמירה לגוי שבות, כך הוא הדין ביום טוב. אבל שבות דשבות במקום מצוה מותר ביום טוב כמו בשבת.
- אוכל נפש שאינו מפיג טעם כלל, אילו נעשה מערב יום טוב לצורך יום טוב, אף על פי כן מותר לעשותו ביום טוב. ומכל מקום נכון להחמיד לכתחילה לעשותו מערב יום טוב, ולכן עוגה שאפשר לאפותה מערב יום טוב, וכן בישול פירות יבשים (קונפוט), ועשיית דיבה, נכון להכניס מערב יום טוב, ואם לא הכניס מבעוד יום, אף על פי שמן הדין מותר לעשותם ביום טוב, כאמור, אם אפשר

ששהה באונס בין ברצון. וכל היום כשר לקריאת ההלל. ואם טעה ואמר ההלל בדילוג, כמו שנוהגים לומר ההלל בראש חודש, ורק אחד כך נזכר, יחזור לגמור ההלל מתחילתו ועד סופו. ואין צריך לחזור ולברך, כיון שכבר בירך על ההלל קודם.

- המסתפק אם אמר הלל, טוב שיחזור ויקראנו בלא ברכה. ואם גמר את ההלל ולא בירך עליו, יצא, שאין ברכות מעכבות.
- כל היום כשר לקריאת ההלל מהנץ החמה עד השקיעה, ובדיעבד אם קרא ההלל אחד עמוד השחר קודם הנץ החמה, יצא. ואם עבר יום טוב, אין תשלומין להלל.
- בשעת פתיחת ההיכל להוצאת ספר תורה, בימים טובים לא נוהגים לומר י"ג מדות, אלא התפילה המתקנת עבוד היו"ט ולאחר מכן בריך שמייה.
- אומרים תיקון הטל ביום טוב הראשון של פסח, ופותחים בפיוט לשוני כוננת. וטוב להשמיט הנוסח "לך לשלום גשם ובא בשלום טל", שהרבה פעמים אנו צדיכים עדיין לגשמי ברכה.
- החל ממוסף של יום טוב הראשון של פסח מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואומרים "מוריד הטל". ואם טעה ואמר מוריד הגשם במקום מוריד הטל, וסיים הברכה ואמר בא"י מחיה המתים, צריך לחזור לראש התפלה. ואפילו במקום שצדיכים לגשמים אף בימות החמה אם הזכיר גשם במקום טל מחזירים אותו.
- אם ביום טוב ראשון של פסח חזר תשעים פעם, "מחיה מתים אתה רב להזשיע מוריד הטל", כנגד תפלות של שלשים יום, מכאן ואילך אם נסתפק אם אמר גשם או טל, הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם, ואינו צריך לחזור. וטוב שיחזור מאה ואחת פעמים.
- בחול המועד שהוא יום שני של פסח, בתפילת ערבית, שחרית ומנחה, צריך לומר יעלה ויבא, ואם לא אמרו וסיים תפלתו חוזר לראש התפלה.

- לעשותם ביום טוב על ידי שינוי נכון שישנה בהם.
- מי שיש לו מיחוש באחד מאיבריו ביום טוב, מותר ליטול גלולה לרפואתו, אפילו ביום טוב ראשון. ומותר לאכל ולשתות ביום טוב לרפואה מאכלים או משקים שאינם מאכל בריאים. אבל אין להתיר לעשות ביום טוב לצורך רפואה, מלאכה דאורייתא שלא הותרה לצורך אוכל נפש.
- מוקצה אסור ביום טוב אפילו מה שמותר בשבת, כגון קליפות של פירות שדאויים למאכל בהמה ועוף, ועצמות הדאויים לכלבים, שמותר לטלטלן בשבת, אף על פי כן אסור לטלטלן ביום טוב. ולא יניחם בצלחת דיקה, שהוא כמבטל בלי מהיכנו, שאסור לטלטל הכלי עם הקליפות שבתוכו במשך כל היום. אלא יניח תחילה איזה פרי או פרוסת פת בתוך הצלחת, ואחד כך יתן לתוכה הקליפות או העצמות. [אבל קליפות שאינם דאויים למאכל בהמה כגון קליפי אגוזים ושקדים גם בשבת אסורים בטלטול]. ומותר לטלטל אחד כך הכלי שבתוכו הפרי או הפרוסה עם הקליפות והעצמות כדי להשליכן לאשפה, מאחד שהכלי נעשה בסיס גם לדבר המותר.
- פירות העומדים לסחורה כגון אצל סוחר סיטונאי שדרכו למכור אדגזים שלמים או שקים שלמים המלאים פירות, ואין דרכו ליקח מהם דבר מועט לאכילה, נחשבים למוקצים, ואסור לקחת מהם ביום טוב, אף על פי שמותר לקחת מהם בשבת.
- מותר לקחת פירות, ביצים, שמן וזין מבעל המכולת ביום טוב מבלי להזכיר סכום מקח.
- ומותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש. ולכן אם הונחו אבנים או ארנק של כסף על פירות מותר לטלטלם ולהוציאם כדי ליקח הפירות מתחתיהם. וכן מותר לגרוף גחלים ואפר מהתנוד כדי לאפות בו, ואף על פי שהוא מכבה גם כן הגחלים, שכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כן מותר לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה דומה למניח
- בשר על גבי גחלים לצלותו ביום טוב שמותר.
- יום טוב שחל בשבת, כיון שהוא חמוד בעיני כל אדם מפני קדושת השבת המצודפת עמו, אין להחמיר במוקצה יותר משיאר שבתות.
- אסור לאפות או לבשל מיום טוב לחול, ואפילו מיום טוב למוצאי יום טוב אסור. אבל לבשל בליל יום טוב לצורך יום טוב שחרית בודאי שמותר.
- כיון שיו"ט אחרון של פסח חל ביום הששי אסור לבשל בלי עירובי תבשילין מיום טוב לשבת. ואפילו דבר שאינו מלאכה דק טירחא בעלמא כגון הדחת קערות וצלחות והבאת יין מיום טוב לשבת אסור, וכל שכן מיום טוב לחול.
- ומותר לאשה לבשל קדרה מלאה בשר או דגים ביו"ט, קודם סעודת הצהרים, אף על פי שאינה צריכה אלא להתיבה אחת, מפני שהתוספת מטעימה יותר את התבשיל. אף על פי שעיקר מחשבתה להותיר לצורך החול. ומכל מקום לכתחילה צריכה להזהר שלא תאמר בפירוש שעושה לצורך חול. אבל אחד סעודת צהרים אסור לה לבשל לצורך מוצאי יו"ט על מנת שתאכל בזית אחד מן הקדירה, שאין זו אלא הערמה.
- אם עברה ובשלה מיום טוב לחול, בין שעשתה כן במוזד או בשוגג בין שעשתה על ידי הערמה לצורך חול בלבד, מותר התבשיל באכילה.
- אסור לבשל לצורך נכרי ביום טוב, שנאמר: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה "לכם", לכם ולא לגוים. וכן אסור לבשל לצורך ישראלי שמחלל שבת בפרהסייה. לפיכך אסור להזמינו ביום טוב, גזרה שמא ישל בשבילו (בקדרה בפני עצמה).
- אם בא נכרי או מחלל שבת בפרהסייה לבקרו ביום טוב יש אומרים שמותר לעשות קפה הרבה בבית אחת, באופן שישתה עמו גם בעל הבית, ונכון להחמיר.

דיני יום טוב

- אסור לבשל ביום טוב לצורך בהמה חיה ועוף, שנאמר: הוא לבדו יעשה לכם, "לכם" ולא לבהמה וכלבים. ולא התירוה חכמים לצרכי בהמה, אלא טלטול מאכל בהמה שאינו אסור אלא מדברי סופרים, לכן התירו ביו"ט לטרוח לתת לפניו מזונותיה ולא לבשל להן.
- מים שהוחמו מערב יום טוב מותר לרחוץ בהם כל גופו באחד, שלא גזרו בזה אלא בשבת. לכן מים שהוחמו בדוד שמש, מותר להתרחץ בהם כל גופו ביום טוב. ודוקא חוץ למרחץ דהיינו באמבטיא פרטית שנמצאת בדירתו, אבל בבית המרחץ אפילו פניו ידיו ורגליו אסור.
- מותר לעשן סיגריות ביום טוב, ואפילו יש אותיות מודפסות על נייד הסיגריות אין לחוש בזה לאיסור מחיקה כשמעשן במקום האותיות ונשרפות האותיות על ידי כך. ומכל מקום אדם שאינו רגיל כל כך בעישון ואין לו צער במניעתו, נכון שימנע מלעשן ביום טוב ותבוא עליו ברכת טוב.
- נרגילה מותרת ביום טוב, ואף על פי שהטבק נשדה במים ובמגעו הראשון עם הגחלים הוא גורם לכיבויין, אין בכך כלום, וכדין בשד על גבי גחלים, ואין להצריך שירטיבו הטבק מערב יום טוב דוקא.
- להדליק גפרור ביום טוב על ידי חיכוך בקופסת הגפרורים, הוי כמוליד אש ביום טוב ואסור, שלא הותר ביום טוב להבעיר אלא מאש מצויה, ולא להמציא אש ביום טוב. ואם עבר והוליד אש ביום טוב מותר ליהנות ממנה.
- מותר להדליק גפרור משלהבת של נר וכיוצא בזה. ומטעם זה מותר לטלטל קופסת גפרורים ביום טוב, ואין בזה משום מוקצה, כיון שדאוי ונזח להשתמש בגפרורים על ידי הדלקה מאש מצויה. מכל מקום יש לזהר שאחד שכילה להדליק מגפרור בועד (שהודלק בהיתר מאש מצויה) לא ישליכנו בתנופה הגורמת בודאי כיבוי ביום טוב לגפרור, אלא יניחנו בנחת על הרצפה. והוא הדין
- לסיגריה בועדת שלא ישליכנה בתנופה חזקה הגורמת לכיבוייה לאחד שגמר לעשן ממנה.
- אסור לנהוג במכונות ביום טוב מפני שהוא מצית את האש במנוע המכונות. וכן להדלקת סיגריה או בידים של גז, אסור להשתמש במצית הן מטעם מוליד אש ביום טוב, והן מטעם איסור כיבוי.
- אין להדליק חשמל ביום טוב, מפני שהוא כמוליד אש ביום טוב. וכן אסור להשתמש בטלפון. ועל ידי גוי מותר להדליק חשמל ביום טוב לכל הדעות, כגון להפעיל המאוורר על ידי גוי ביום טוב, ואחד כך מותר לישראל להסב את המאוורר ולהטותו לכיוון שירצה.
- מכונת שמיעה שפועלת מערב שבת, יש להקל בשבת. והוא הדין שפועלת מערב יו"ט.
- יש להחמיד מלעלות במעלית ביום טוב, כיון שבעת שלוחץ על הכפתור נדלק חשמל על ידי זה.
- אין לאפות בתנור חשמלי ביום טוב, אלא אם כן הודלק על ידי שעון אוטומטי שהוכן מערב יום טוב. וכן הדין לענין להפעיל מיקסר ביום טוב.
- נר של בטלה, שאינו צריך לו כלל, אסור להדליק ביום טוב. ולכן אסור להדליק באמצע היום נר שאין בו תועלת כלל, אבל נר של בית הכנסת מותר. וכן מותר להדליק נר נשמה לעילוי נשמת ההורים, ולא חשיב נר של בטלה, ואף על פי שאין משתמשים בו, מכל מקום יש הנאה ממילא בתוספת האורה בבית, ומהיות טוב יותר נכון להדליק נר נשמה בבית הכנסת. והוא הדין למי שישן בבית יחידי בליל יום טוב, ולפני השינה מדליק נר בחדרו, דשפיר דמי. וכן מותר להדליק נרות ביו"ט כשיש ברית מילה בבית, כמו שנוהגים תמיד לכבוד המילה.
- אסור לכבות ביום טוב. ואפילו מקצת כיבוי כגון להוריד ולהנמיך את האש אסור. מכל מקום מותר להנמיך את האש בשעת הבישול בכדי שיתבשל

הרקדה האסורה ביום טוב, שהלא רואים שאינו בודר הקמח מתוך הסובין אלא הכל יוצא דרך נקבי הנפה. ומכל מקום כדי שלא יבוא להתחלף לו בהרקדת הקמח לכתחילה ביום טוב צריך שינוי. כיצד ישנה, אם היה רגיל לדקדק על גבי שולחן יעשה על גבי כסא וכיוצא בזה. ואם לאחד שניפה את הקמח מערב יום טוב נפל בו צרוד או קיסם, מותר לדקדו שנית ביום טוב אפילו בלי שינוי.

- אסור למדוד הקמח ביום טוב בכלי המיוחד למדידה כדי ללוש, אלא יקח באומד הדעת, או יוסיף על המידה מעט או יפחות מעט.

- הלש עיסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה בברכה כשיש בה שיעור חיוב חלה. דהיינו קילוגרם אחד וחמש מאות וששים גרם. והלש עיסה עם סוכר לעוגה חייב גם כן להפריש חלה בברכה כשיש בה שיעור חלה. ובתנאי שהוא אופה אותה מעשה אופה, מה שאין כן אם מטגן כל העיסה בדבש שאז פטורה מן החלה. והחלה שמפרישים ביום טוב בזמן הזה אסור לשודפה ביום טוב אלא יניחנה עד מוצאי יום טוב וישרפנה.
- עיסה שנילושה בערב יום טוב אין מפרישים עליה חלה ביום טוב, הואיל ואפשר היה ליטול החלה מערב יום טוב, ומשום שנחשב כמתקן. וכן אין מפרישים תרומות ומעשרות ביום טוב משום שנחשב כמתקן.

- הלש עיסה ביום טוב אסור לו לחקוק בדפוס בעיסה איזה צורה או אותיות, ואפילו ביד אסור לעשות צורת עוף או אותיות וכדומה. אבל עוגה שנעשתה מערב יום טוב ויש עליה צורות ואותיות, מותר לאכל ממנה ביום טוב, ואין לחוש בזה משום מוחק, שאפילו בשבת יש להתיר וכל שכן ביום טוב.

- תנוד חשמלי, אע"פ שאין להדליק אותו ביו"ט, משום איסור מוליד אש, מכל מקום מותר

יפה התבשיל שעליו ושלא יקדיח תבשילו. אבל לכבותם לגמדי לאחד שבילה לבשל עליהם אסור. ומכל מקום רשאי לכבותם על ידי גרמא, שימלא קומקום קטן של מים על כל גדותיו, ויניחנה על האש עד שירתח, ויגלשו המים על ידי רתיחתם וישפכו על האש ויכבה. ואחד כך יוכל גם כן לסובב את הכפתור של הגז או את ברז הבטחון למנוע זרימת והתפשטות הגז, לאחד שכבה. והמים שרתחו ישתמש בהם לשתיית קפה או תה וכיוצא, כדי שיהיה בישולם לצורך אוכל נפש. וכן מותר לכזון שעזן שבת שכבוא השעה המתאימה יכבה את הגז על ידי משיכת ברז הבטחון של הגז (כדרך שמכבה החשמל).

- אסור לסגור הברז הראשי של הגז הדולק כדי שיכבה, שאסור לכבות ביו"ט, ואין זה נקרא גרמא, שהרי ידוע שסגירת הברז משפיעה מיד למעט את השלהבת של הגז.

- ובעצם יום החג יש אוסרים להדליק נר נשמה ביום פקודת השנה או בתוך שנת הפטירה, הואיל ואין צורך להנאת אורו. ויש מתירים הואיל ויש בו מצוה על כל פנים. ונכון להדליק את הנר נשמה ביום טוב בתוך בית הכנסת, שלכל הדעות יש מצוה להרבות בנרות בבית הכנסת שנאמר "באורים כבדו ה'". ומותר להדליק נר ביום טוב כדי שיהיה מוכן להשתמש ממנו ביום טוב לבישול ולעישון סיגריה וכדומה.

- מותר לקחת קמח מהכלי ביום טוב אף על פי שעושה גומא בלקיחתו, שאין לחוש לעשיית גומא אלא בעפר ולא באובלים, והוא הדין לצוקד ושאר מיני אובלים. וכן בטבק הרחה מותר לקחת מהכלי הרבה בבת אחת, ואין לחוש בו משום גומא.

- ואסור לדקדק הקמח ביום טוב על ידי נפה ואפילו על ידי שינוי, אבל אם הרקיד הקמח בנפה מערב יום טוב ורוצה לדקדו שנית ביום טוב כדי שתהיה הפת נאה יותר, מותר לדקדו על ידי שינוי, שאין זו

דיני חול המועד

"מקראי קודש". וכן אנו מזכירים אותם בתפילת המוספין בשם "מקרא קודש". ומצוה להרבות בהם בלימוד התורה, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב. ואסורים הם בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיו כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל.

• ראוי לכבד את חול המועד בכסות נקיה, וכן יש לכבדו במאכל ובמשתה. ומצות עשה מן התורה לשמוח בחול המועד.

• לכתחילה טוב לאכל פת בסעודת הלילה ובסעודת היום של חול המועד. ומצוה לשמוח בבשר (בהמה) ויין. ולשמח הנשים בבגדי צבעונים ותכשיטים.

• דבר האבד שאם לא יעשהו בחול המועד יבוא לידי הפסד, מותר לעשותו בחול המועד בלי שינוי [ובלבד שלא יהיה בעשייתו טירחא יתירה], ואפילו בהפסד מועט יש להקל. ואם הסחורה שווה עתה הרבה, ואחד המועד תזול, נחשב כהפסד מן הקדן ומותר למוכרה בחוה"מ. ואפילו אם הדבר אצלו בספק אם יבוא לידי הפסד, או שמא לא יבוא לידי הפסד, מותר לעשותו בחול המועד.

• צרכי רבים מותר לעשותם בחול המועד, אפילו על ידי מעשה אומן ופרהסיה, ואפילו יש בהם טירחא יתירה, כל שיש בהם צורך המועד גם כן.

• מותר למכונאי מקצועי לתקן על ידי מעשה אומן כל תיקון שידרש באוטובוסים ציבוריים, או במוניות העומדים לשירות הצבור, או מכוניות משא העומדות להעברת מצרכים של אוכל נפש וכדומה. ורשאי המכונאי לקבל שכר תמורת עבודתו.

• מכוניות פרטיות אין לתקנם על ידי מעשה אומן, ואפילו אם מתכוון להעביד בהם מצרכי אוכל נפש, כל שאפשר להעבידם בדרך אחרת אסור. אבל תיקון שהוא מעשה הדייט ואין צורך אומן לעשותו מותר אפילו לצרכי יחיד. ואפילו לצורך

להפעילו ביום טוב על ידי שעון שבת שנערך מערב יום טוב לשעה מסוימת, ולאפות או לבשל בו, ובסיום חפצו השעון מכבהו. וכן מיקסר שרוצה להפעילו ביום טוב לרסק גזר או תפוחי אדמה על ידי שעון שבת שמוכן מערב יום טוב, אף על פי שמשמיע קול, יש להתיר.

• הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, וכן העברה ברשות הרבים מותרת ביום טוב. שמתוך שהותרה ההוצאה לצורך אוכל נפש הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש, אבל צריך שיהיה קצת צורך בדבר. ומותר לצאת לרשות הרבים עם תרופות הצריכות לו ביום טוב, וכן מותר לצאת עם קופסת סיגריות מלאה בכיסו, אף על פי שאינו צריך לעשן אלא למקצת מהם, ואין לאסור משום דיבוי בשיעורין ביו"ט.

• מותר להוציא לבית הכנסת ספרים ומחזורים, ורשאי גם להחזירם לביתו, שהתירו סופם משום תחילתם. ומותר להוציא שעון מרשות לרשות ביום טוב, בין שעון יד בין שעון כיס. ומותר לנשים לצאת ביו"ט בתכשיטים (ללא הגבלה) משום כבוד ושמחת יום טוב. ומותר להוציא מפתח של ארון בגדים, ויש בו גם תכשיטים, כשידא להניחו בבית.

• אסור להוציא ביו"ט מפתח של הרבב בכיסו, כשהולך מבעוד יום להתפלל ערבית, כדי שבצאתו מבית הכנסת יוכל לנסוע מיד ברכבו, ולא יצטרך לשוב הביתה ליטול המפתח. ובמקום שיש עירוב, מותר להוציא ביו"ט אפילו שלא לצורך כלל.

דיני חול המועד

• ימים שבין הראשון והשביעי של פסח, וימים שבין הראשון של חג הסוכות ליום שמיני עצרת, נקראים "חול המועד". ובתורה נקראו בשם

דיני חול המועד

- אסור להדפיס ספרים בחול המועד. ובעל עסק או דפוס או בית חרושת שיש לו פועלים קבועים שעובדים אצלו, ומקבלים משכורתם מדי חודש בחדשו, ויש לחוש שאם יסגור את העסק שלו במועד, יתחייב לשלם להם משכורתם שלמה, אין לך דבר האבד גדול מזה, ורשאי להעסיק את הפועלים במלאכתם, ורק ישתדלו לעשות זאת בצינעא עד כמה שאפשר.
- פועל שעובד באופן קבוע אצל בית חרושת מסויים, ואם יתחמק מלעבוד בחול המועד קיים חשש שיפטרוהו ממקום עבודתו, יש להורות שמוותר לו להמשיך לעבוד בחול המועד, כל שאינו יכול לקבל חופשה על חשבון חופש שנתי המגיע לו, מכיון שיש לחוש שיאבד כל פרנסתו על ידי כך, חשוב ודאי כדבר האבד.
- כל סחורה אסורה בחול המועד בין לקנות בין למכור, כל שאינה לצורך המועד. ואם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה בחול המועד אפשר שיפסיד מהקדן, מותר למכרה, אבל אם דק יפסיד מהדיוח אסור למכרה. ומכל מקום אם הוא בענין שאם ימכרנה בחול המועד יהיו לו מעות בריוח ויוציא יותר לשמחת החג מותר למכור. אבל אם הוא עשיר ויכול להוציא לשמחת יום טוב כדצונו אלא שאין בדעתו לבזבז כל כך, אין להתיר לו למכור סחורה כדי שיוציא יותר לשמחת החג.
- אם הוא חייב לשלם איזה חוב, ואם לא ימכור סחורתו לא יוכל לשלם חובו, ואפשר שיגיע לו הפסד או נזק על ידי כך, מותר למכור סחורתו בחול המועד, שזה גם כן נחשב כדבר האבד.
- מותר למכור סחורתו בחול המועד אם הגיע יום השוק בימי חול המועד, וכמו כן אם באו תיידים בחול המועד ועומדים לעזוב את העיר תוך זמן קצר, וקיים חשש שיאבדו הסוחרים הזדמנות למכור סחורתיהם בריוח הגון, יש להתיר. והוא הדין לירידים הקבועים מזמן לזמן.
- טיול בעלמא.
- מותר לנקות המכונות וליפותה, כשאינן טירחא יתירה בדבר.
- צרכי רבים שאין בהם צורך המועד אלא לאחד המועד אסור לעשותם על ידי מעשה אומן. ודוקא צרכי רבים הצריכים לגוף האדם במועד הותר לעשותם בחול המועד, אבל צרכי מצוה אסור לעשותם על ידי אומן בחול המועד, אלא אם כן הוא אומן עני שאין לו מה יאכל בחג, ולכן אסור לעשות מלבזשים לילד הנימול בחול המועד.
- אסור לבנות בנין בית הכנסת בחול המועד. ואין לסייד את בית הכנסת ולא לצבוע את התיבה של בית הכנסת בחול המועד. ומותר לעשות ספסלים בבית הכנסת בחול המועד, כדי למנוע ריב ומחלוקת. וכל שכן שמוותר לשפץ החדרים של "תלמודי תורה", ולעשות ספסלים לתינוקות של בית רבן, כדי שיהיו מוכנים מיד לאחד החג, כדי שלא יתבטלו מלימוד התורה, ומותר לפועלים העוסקים בזה לקבל שכרם כראוי.
- מותר לעשות כל מלאכה על ידי פועל עני שאין לו מה יאכל, ואין מחייבים אותו למכור כלי בית שלו להתפרנס מהם בחג. וכן אין מחייבים אותו להשיג הלזואה לצרכי החג, אפילו אפשר לו לעשות כן. ולא דק לצורך עצמו מותר לו לעשות מלאכה, אלא אפילו לצורך אשתו ובניו הקטנים, וכל שסמוכים על שולחנו נחשבים לקטנים לענין זה. ופועל שאין לו לשאר צרכי החג נחשב כפועל עני שאין לו מה יאכל.
- מכל מקום אין לעשות מלאכה על ידי פועל עני שאין לו מה יאכל אלא בצינעא, אבל בפרהסיא לא. אבל אם אי אפשר לו לעשות בצינעא מותר לו לעשות בפרהסיא, ואפילו אם עושה בפני גוים רבים מותר. ואפילו מלאכה שאין בה צורך המועד כלל מותר לעשותה על ידי פועל עני שאין לו מה יאכל, כדי להנותו שישתכר וירויח לצורך המועד.

דיני חול המועד

- מותר להוציא הסחורה בחול המועד מרשות היחיד לרשות הרבים, שאין דין הוצאה מרשות לרשות בחול המועד.
- מי שבא דבר סחורה לידו מותר לישא וליתן בצינעא בתוך ביתו בחולו של מועד, הואיל ואין זו מלאכה ממש אלא דיבור בעלמא. ויש מי שנוטה להחמיר בזה, והמיקל יש לו על מה לסמוך.
- מותר לאדם פרטי להלוות לגוי בריבית, ולא חשיב פרקמטיא, ובלבד שהריבית של השבוע הראשון יקח ויוציאנו בחול המועד לצורך שמחת יו"ט.
- שומרת טף בחול המועד רשאית לקבל שכר אף בלא הבלעה.
- מותר להשקות פרחים ושושנים, ושאר עצי בשמים, שאם לא ישקום בחול המועד יפסדו. והיינו על ידי המשכת צינורות או על ידי ממטרות, אבל לדלות מים ולהשקותם אסור, אלא אם כן לצורך המועד.
- כל דבר שהוא לצורך אוכל נפש מותר לעשותו בחול המועד, אפילו יש בו טורח גדול, כגון לשחוט בהמה, ולהפשיט עורה ולנתח האיברים, למלוח להדיח ולבשל. ואם צריך לעצים להסקה תחת תבשילו, קוצץ הוא עצים מן המחובר לצורך אפיה ובישול. ומותר לעשות הכל כדרכו בלי שינוי, ואפילו במעשה אומן, שכל דבר שצריך לאכל במועד, אין לדקדק על טרחתו בין רב למעט.
- מותר לתקן בחול המועד מקרד חשמלי שנתקלקל, וכן מותר לתקן הכידיים של הגז ותנור האפיה, וברו המים שבמטבח, אפילו על ידי טכנאי אומן, מכיון שהוא צורך אוכל נפש. ומותר לטכנאי לקבל שכרו מושלם חלף עבודתו במכשירי אוכל נפש, אם אין אנשים מצויים אצלו לעשות מלאכות אלו בחינם.
- להפדיש תרומות ומעשרות מפירות וירקות, אף על פי שאסרו חכמים לעשות כן בשבת ויום טוב,

- משום דהוי כמתקן, בחול המועד מותר, כיון שהם לצורך אוכל נפש.
- מזכרי ירקות מותר להם לפתוח החנות שלהם בחול המועד ולמכור בפרהסיה ירקות שאינם מתקיימים זמן רב, שהכל יודעים שהם לצורך המועד.
- פירות שמתקיימים אף לאחר המועד, כגון אגוזים וכיו"ב, בעלי חנויות מזכרים בצינעא, שאם היתה החנות פתוחה לרשות הרבים, פותח דלת אחת ונועל אחת, שלא יחשדו אותו שמוכר לצורך חול. וכן חנות מכולת שמוכר אורז וקטניות שמחזיקים מעמד זמן רב, יעשו כן.
- בערב יום טוב האחרון של חג הסוכות או שביעי של פסח, מותר למכור בפרהסיה לכבוד יום טוב.
- מצוה להסתפר ולהתגלח מערב יום טוב לכבוד החג, כדי שלא יבגס להגל כשהוא מנוזל בשערות. ואין מגלחים בחול המועד, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, ואפילו נאנס ולא גילח בערב יום טוב, אסור. ונטילת השפם מותר אף על פי שאינו מעכב האכילה. ואפילו אבי הבן ומוהל וסנדק אסור להם לגלח בחול המועד.
- אפילו מי שגילח את הזקנו מערב יום טוב, אסור להתגלח שוב בחול המועד, ואפילו דרכו להתגלח כל יום או יומיים.
- אבל על אביו או על אמו ששלמו שלשים יום של אבלו בתוך ימי חול המועד, וגערו בו, מותר לו להסתפר בחול המועד, בין חול המועד של פסח, בין חול המועד של סוכות.
- פשוט שמותר להתרחץ עם סבון, ולהסתרק ולחפוף ראשו בחול המועד, ואין לחוש להשרת שערות.
- מותר לכתחילה לשטוף הרצפה בחול המועד.
- מותר לגזוז ציפורנים בחול המועד אפילו על ידי גוזז ציפורנים. ומנהג בני אשכנז להחמיר בזה.

דיני חול המועד

- מותר לגחץ בגדיו בחול המועד על ידי משהחץ חס. ומותר לצחצח נעליו על ידי משהחץ נעלים.
- משקפי ראייה שנשברו בחול המועד, מותר לתקנם אפילו על ידי אומן.
- אין לעבוד דירה בחול המועד לדירה אחרת. במה דברים אמורים כששתי הדירות בשכירות, או ששתיהן שלו, אבל לעבוד מדירת שכירות לדירה שלו שהיא רכוש, מותר.
- מותר להביא בחול המועד מבית האומן לביתו, כלים שהם לצורך המועד, כגון כדים וכסתות וצלוחיות וכיו"ב, אבל שלא לצורך המועד אין מביאים.
- מותר לפנות האשפה מן הבית או מן החצר, להובילם אל כלי האשפה שמחוץ לחצר, ואפילו אם יכול להחזיק האשפה בשקיות ניילון באופן שלא יהיה בביתו ריח, אף על פי כן מותר להוציאם החוצה אל כלי האשפה. ומותר לעובדי העירייה לפנות הזבל ולסלק פחי האשפה מצדי רשות הרבים, שזוהו בכלל צרכי רבים שמותרים במועד.
- אסור לתקן מנעליו או מלבושיו שנקדעו בתוך המועד, על ידי אומן. אבל מותר לקנות מנעלים חדשים בחול המועד. והוא הדין לבגדים. ויש מתירין לתקן מנעלים שנקדעו הרבה, וכן מלבושים שנקדעו הרבה, והוא צריך ללכת בהם, מכיון שעל ידי זה יקדעו עוד יותר והוי דבר האבד.
- מי שצריך לתקן בגדו בחול המועד, אם הוא אינו אומן שאינו מהיר במלאכת התפירה, יכול לתפור בגדו כדרך מעשה הדיוט, ואם הוא אומן במלאכת התפירה שיכול להוציא מלא מחט בבת אחת, יתפור כמעשה הדיוט, דהיינו שיעשה תפירות רחבות שאינן עשויות ביושר כדרך האומנים.
- תינוק הנולד סמוך לחג, אסור לתפור לו בגדים חדשים במועד כדי להוציאו לברית מילה, אלא
- יעשה לו בגדים חדשים מעשה הדיוט, או יכרכנו בשיריים נאים.
- מותר לתקן פתילות בחול המועד להדלקת הנרות של שבת ויום טוב האחרון.
- אסור לכבס בגדים בחול המועד, אפילו לצורך המועד. אבל מותר לכבס מגבות שמנגבים בהם ידים ומתלכלכים תמיד. וכן מגבות שמנגבים בהם הגוף אחר רחיצה. ויש אומרים שבעת יש להחמיד בזה מכיון שגם בשאר ימות החול אין מחליפים אותם אלא משבת לשבת.
- מי שאין לו אלא בגד אחד מותר לכבסו, ואפילו לא כיבסו קודם יום טוב בפשיעה מותר לכבסו בחול המועד. ונשים מעוברות שצריכות ללבוש גרבי גומי להגליהם, אם אפשר לה לקנות כמה מאלה כדי שתוכל להחליפן במועד, נכון לעשות כן, ואם אי אפשר לה ונתלכלכו במועד, מותר לכבסן.
- מותר לכבס את הסדינים ומצעי המטות בבתי מלון ובתי חולים, וכל שכן את בגדי הרופאים והצוות הרפואי.
- מותר לכבס בגדי קטנים מפני שדרךם להתלכלך תמיד, ומכל מקום אם מכבסם בידיים, לא יכבסם אלא אחד אחד מה שנחוץ ביותר. ואם מכבס במכונת כביסה, מותר לכבס בגדי הקטנים אפילו הרבה בבת אחת, כל שהם לצורך המועד, וכל שכן אם מצרפם לחיתולים ובגדי הפעוטות. אבל בגדי גדולים אין לצרפם לבגדי הקטנים והפעוטות ולכבסם במכונת הכביסה.
- בזמנינו שיש הרבה הנוהגים להחליף הבגדים הלבנים הסמוכים לבוש, כמעט מדי יום ביומו, מפני שמתלכלכים תמיד ע"י זיעה, ובפרט במקומות החמים, אם נתכבסו קודם המועד, ואין לו בגדים אחרים בחול המועד להחליפם, מותר לכבסם [במכונת כביסה] במועד.
- אם בחול המועד נפל על בגדיו כתם ונתלכלכו,

דיני חול המועד

קודם החג מפני חוליו, וכובד השער גודם לו צעד, מותר לו להסתפר בחול המועד, כיון שאינו עושה אלא משום רפואה.

• אסור לכתוב בחול המועד בכתיבה אשורית, ואפילו להגיה אות אחת בספר תורה אסור, כיון שאפשר להם לקרוא בספר תורה אחר, הוי מלאכה שאינה לצורך המועד. במה דברים אמורים שחסר הספר תורה או תיבה, אבל אם יש דיבוק באותיות שפוסל הספר תורה, באופן שאפשר לתקנו על ידי גרידת הדיבוק והפרדת האותיות זו מזו, מותר לתקנו בחול המועד, שאין זה מעשה אומן. וכן אות שנמחק וניטשטש ודישומו ניכר, מותר להעביר עליו קולמוס להכשירו, כי אין זה מעשה אומן. ואם אין להם ספר תורה אחר מותר לתקנו בחול המועד אפילו בכתיבת תיבה או יותר שחשוב כדבר האבד.

• הסופר שסיים כתיבת ספר תורה קודם החג, ורשם התיבות "לעיני כל ישראל" סביבות האותיות, והניח באמצע האותיות חלק שימלאו על ידי דיו, מותר למלאות האותיות בחול המועד, הואיל ואינו מעשה אומן. ומותר למחוק אות יתירה שבסוף התיבה בחול המועד, שאינה חשובה מעשה אומן.

• מותר לסופר לכתוב בחול המועד תפלין ומזוזות לעצמו, ואם אין לו מה יאכל לסעודות יום טוב, מותר לו לכתוב ולמכור לאחרים כדי פרנסתו.

• מותר לכתוב חשבונותיו ולחשוב הוצאותיו, מפני שאין אדם נוהר בתיקון כתבים אלו ונמצאו כמעשה הדיוט. ויש אומרים הטעם מפני שאם לא יכתבם שמא ישכחו ממנו והוי דבר האבד שמוותר לעשותו בחול המועד. ולפי זה כל שאינו דבר האבד אסור. וגם לסברא הראשונה אין להתיר מפני שהוא מעשה הדיוט, אלא כשהוא לצורך המועד, ולכן אסור לסוחרים שחשבונותיהם כתובים בפנקסיהם לסדר ולסכם החשבונות בחול המועד. אבל לסברא השניה שהוא דבר האבד

מותר לנקותם בחומדי ניקוי, שאין זה בכלל כיבוס שאסרו חכמים. וכן מותר לנקות בגדים ומגבעות מן האבק שנפל עליהם על ידי מברשת, ואין בזה שום חשש איסור.

• מותר לישראל לבכס הבגדים שמוותרים לכבסם, ובלבד שלא יטול שכר, אלא אם כן הוא עני שאין לו מה יאכל. ויש מתירים לקבל שכר הואיל והכביסה נעשית לצורך המועד. ונכון להחמיד לבל יעמוד על המקח, אלא לאחד מלאכתו יעניקו לו שכר דרך הענקה ומתנה בעלמא.

• כל מלאכות שאסור לעשותם בחול המועד, אסור לעשותם אפילו על ידי גוי. שעשו חכמים דין חול המועד כדין שבת ויום טוב לענין זה, ואם עבד ישראל ואמר לגוי לעשות לו מלאכה האסורה בחול המועד, מותר בדיעבד ליהנות מאותה מלאכה. אבל במקום מצוה כגון בניית מקוה, מותר לזמד לגוי שיעשה לו מלאכה בחול המועד.

• גוי שקיבל מלפני החג לבנות את ביתו של ישראל בקבלנות אסור להניחו לבנות בחול המועד, ואפילו הבית הוא חוץ לתחום שבת. אבל מותר לבנות מקוה טהרה בחול המועד בעיד שאין בה מקוה, ואפילו על ידי ישראל, שאין לך צרכי רבים גדול מזה. אבל בנין בית הכנסת אסור לבנות בחול המועד, אלא אם כן המנהג לבנות בקבלנות, שאז יש להתיר לבנות על ידי גוי, דאדעתא דנפשיה קא עביד. ואם נתן לנכרי לעשות מלאכה בתלוש כגון לתפור לו בגד וכיוצא בזה והגוי עשה בתוך ביתו בקבלנות, מותר.

• לענין רפואה אף על פי שאסור לשחוק סממנים לצורך חולה שאין בו סכנה בשבת ויום טוב, בחול המועד התירו לעשות כל מלאכה לצורך רפואה אפילו לחולה שאין בו סכנה. ואין צריך לזמד שמוותר לשתות כדודי אקמול נגד מיחושים, ואפילו אינו חולה ממש אלא מתחזק והולך כבריא. וחולה שנתרפא בחול המועד, ולא נסתפר

דיני עירוב תבשילין

ביום טוב, אבל בחול המועד מותר. ובפרט בשנוסף עוד שמחה של ברית מילה או בר מצוה או סיום מסכת, שבדאי מותר להשמיע קול בלי שיר עם שירדות ותשבחות בפה.

• מותר לאשה בחול המועד להתקשט ולהתאפר וללבוש עצמה, ואין צריך לומר שמותר לה לתת בושם על גופה, שזה אפילו בשבת ויום טוב מותר, משום שאין זה דבר המתקיים והזיעה מעבירתו. ומכל מקום אין לה להסתפר במועד לנוי, שאיסור תספורת של שער הראש נוהג בין באיש בין באשה.

דיני עירוב תבשילין

• כיון שהשנה יום טוב האחרון חל להיות ביום ששי, אסור מדברי סופרים לבשל או לאפות פת, לצורך השבת, אלא על ידי "עירוב תבשילין", לכן יניח תבשיל מערב יום טוב לשבת, בכדי שיהיה ניכר שאינו מתחיל בבישול ובאפיה שאינם לצורך יום טוב, בעיצומו של היום, אלא הוא רק כגמר מלאכת אוכל נפש לאחר שהתחיל בה מערב יו"ט.

• נהגו להניח פת ותבשיל, ובדיעבד אם לא הניח לצורך העירוב אלא תבשיל בלבד, מותר לאפות ולבשל ביום טוב לצורך השבת. אבל אם הניח פת בלבד, יש אומרים שאפילו לאפות ביום טוב אינו רשאי. ויש מתירים על כל פנים לאפות, וספק דרבנן לקולא.

• שיעור התבשיל שמניח לצורך העירוב בזית [עשדים ושבעה גרם, ובדיעבד שהניח שמונה עשר גרם מהני]. ואפילו בני המשפחה מרובים מספיק בכזית תבשיל לצורך העירוב. וטוב להחמיר להניח פת לעירוב תבשילין שיעור כביצה (דהיינו חמישים וארבעה גרם).

• המתארחים במלון אם בעל המלון מניח עירובי

מותר אפילו שלא לצורך המועד, ויש לסמוך גם על זה להקל בכתיבה שלנו.

• מותר לכתוב לחברו אגרת שאלת שלום, ואפילו על דבר פרקמטיא וסחורה שאינה אבודה.

• מותר להשכיר דירה בחול המועד ולכתוב חוזה שכירות כנהוג. ומכל שכן אם יש לחוש שאם ימתין לאחד המועד תיעזב הדירה מידו שחשוב דבר האבד.

• מותר לכתוב בחול המועד חידושי תורה, בין שחידשם בעצמו, ובין ששמע איזה חידוש מאחר. מפני שאם לא יכתבם שמוא ישכחו ממנו ונחשב לדבר האבד. ואפילו יחזור עליהם כמה פעמים קיים חשש שישכחם.

• מותר לכתוב חידושי תורה או אגרות שלומים בחול המועד באמצעות המחשב.

• מי שנהג להחמיר על עצמו שלא לכתוב חידושים בחול המועד, יכול להשאל על נדרו ולכתוב חידושו בחול המועד. ואף על פי שאין מתירין נדרי מצוה, בכל זאת המחמיר בזה הוי חומרא המביאה לידי קולא להיות מונע טוב מבעליו. וכמעט שקרוב הדבר שהוא כמנהג בטעות שאפילו התרה אינו צריך.

• מותר להצטלם בחול המועד, אבל פיתוח התמונה תיעשה רק לאחר המועד. וכתיבה סטינוגרפית בחול המועד דינה ככתיבת אותיות לכל דבר.

• מותר לעשות סעודת ברית מילה ופדיון הבן בחול המועד, ואפילו בפדיון הבן שנעשה שלא בזמנו מותר לעשות סעודה.

• מותר לעשות סעודת חנוכה הבית בחול המועד. וכן מותר לסעוד בחול המועד סעודת בר מצוה, וכן סעודת סיום מסכת, דבכל הני לא שייך הדיון דאין מערבין שמחה בשמחה.

• מותר לנגן בכינור ושאר כלי נגינה בחול המועד, שלא גזרו חכמים על השמעת קול כלי שיר אלא

דיני עירוב תבשילין

מצות עירוב". ואפילו אם ענה ברכו של תפלת ערבית, כל עוד לא התפלל ערבית של יום טוב יוכל להניח העירוב אבל לא יברך עליו.

• בשעה שמניח העירוב בערב יום טוב מברך: "ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו על מצות עירוב". ויסיים ויאמר: "בדין עירובא יהא שרי לנא לאפווי ולבשולי ולאדלוקי שדגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת". (פידוש: בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק הגר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת). וצריך שיבין מה שאומר, ואם אינו מבין בארמית או בלשון הקודש, יאמר הנוסח הנ"ל בשפה שמבין.

• כשמניח העירוב צריך להזכיר המלאכות שרוצה לעשותן ביום טוב לצורך השבת, ואם הניח העירוב ולא הזכיר המלאכות, כגון שאמר: "יהא שרי לנא למעבד כל צרכנא", יש אומרים דהוי כמי שלא עירב כלל. ויש אומרים בדיעבד אין אמירת המלאכות בפרטות מעכבת, וכן הלכה. ולכן אם בעל הבית אינו יודע הנוסח "בהדין עירובא", רשאי לברך על העירוב בעצמו, ושלוחו יאמר "בהדין עירובא יהא שרי לבעל הבית" וכו'. ונכון שהאשה תשמע את הברכה, ואת הנוסח של בהדין עירובא וכו' מפי בעלה, ותענה אמן. כי עיקר העירוב נעשה בשבילה שהיא עוסקת בצרכי הבית באפיה ובישול וכו'. ובדיעבד אין זה מעכב.

• העושה עירובי תבשילין ועירובי חצרות בבת אחת, יברך ברכה אחת, אשר קדשנו במצותיו וצונו על "מצות עירובין". ואם בירך אקב"ו על מצות עירוב, יצא ידי חובה לשניהם.

• מי ששכח להניח עירוב תבשילין ונזכר בבואו לבית הכנסת להתפלל מנחה, ואין פנאי ללכת לביתו ולחזור להתפלל מנחה, יש אומרים שיוכל לעשות עירוב בבית הכנסת, שיחשוב על איזה תבשיל שבביתו, ויאמר "שבזה העירוב יהא מותר

תבשילין, המתארחים אינם צריכים לערב רק בשביל הדלקת נרות מיום טוב לשבת. ומכל מקום אם מניחים עירוב תבשילין בשביל הדלקת הנרות בלבד, לא יברכו, שספק ברכות להקל, אלא רק יאמרו "בדין עירובא יהא שרי לנא לאדלוקי שדגא מיום טוב לשבת".

• אף על פי שהבין עירוב תבשילין כדת ישתדל לכתחילה להקדים לבשל ביום טוב את צרכי השבת בשעות המוקדמות של היום, כדי שיסיים האפיה והבישול בעוד היום גדול, שאילו יזדמנו לו אורחים ביום טוב יוכל להגיש התבשילים לפנייהם לאכילה. ומכל מקום אם נתעכב מחמת איזה אונס רשאי להמשיך לבשל ביום טוב עד סמוך לשקיעת החמה.

• התבשיל של העירוב יוכל להיות מבושל או צלי או שלוק או כבוש או מעושן. ואין לערב בדייסה של מיני קטניות שאין רגילים ללפת בהם את הפת. ואין לערב בדג מלוח.

• אסור לבשל או לאפות ביום טוב אלא כל זמן שהעירוב קיים. ואחר שהבין כל צרכי שבת ביום טוב, אם ירצה יוכל לאכל את הפת והתבשיל של העירוב, אפילו ביום טוב עצמו. אולם טוב לאכלו בליל שבת, או בסעודה שלישית של שבת.

• זמן הנחת העירוב הוא בערב יום טוב דוקא, (כלומר, מליל ערב יום טוב עד שקיעת החמה של ערב יום טוב), ואם הניחו קודם ערב יום טוב, יחזור ויטלנו בערב יום טוב ויאמר שהוא סומך עליו לשם מצות עירוב לאפות ולבשל מיום טוב לשבת, (ולא יברך עליו), ומיהו אם לא עשה כן, בכל זאת מותר לו לאפות ולבשל על סמך העירוב הזה.

• לכתחילה צריך להניח העירוב בערב יום טוב לפני שקיעת החמה. ומכל מקום מי ששכח ולא הניח עירוב תבשילין ונזכר אחר ששקעה החמה, בתוך זמן בין השמשות, יניח העירוב ויברך עליו "על

דיני עירוב תבשילין

העירוב, סומך עליו מסתמא, ואין צריך לשאול אותו. ואם שכח בשני הגלים רצופים יש אומרים שנחשב לפושע ואינו יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר. ומכל מקום בזמן הזה כוונת הרב המערב עירובי תבשילין לזכות גם אנשים כאלה הקרובים לפשיעה, ולכן יכולים לסמוך עליו בדיעבד לבשל מיום טוב לשבת.

• מי שעבד ובישל כמה תבשילין מיום טוב לשבת, בלי להניח עירוב תבשילין, מותר לאכל מהם בשבת, ואפילו אם יש לו דברים אחרים לאכל בשבת. אבל אם העדים, דהיינו שאחד שאכל סעודת שחרית, אמר שהוא רוצה לבשל לצורך יום טוב, ולבסוף לא אכל מהתבשיל ההוא כלל, והניחו לשבת, אסור לאכל ממנו בשבת. ולמה החמירו ואסרו על המעדים, ולא אסרו כמו כן על המזיד, שאם תתיר למי שהעדים, יבואו הכל להעדים וישתקע שם עירוב תבשילין, אבל מזיד הוא דבר שאינו מצוי, דלא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא, ולא גזרו בו חכמים.

• מותר לכתחילה לבשל בליל יום טוב לסעודת שחרית של יום טוב.

• אם הניח עירוב ואבד קודם שיבשל לצורך השבת, יכול לסמוך על העירוב של גדול העיר, שכל אדם דעתו לסמוך על עירובו של גדול העיר אם יאבד עירובו. ואם אין שם גדול העיר והתחיל לבשל, ואחר כך אבד עירובו, מסיים כל בישוליו לשבת. אבל אם טעה בהלכה ועירב בדג מלוח, וכיוצא בזה, אינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, שגילה דעתו בהנחת העירוב שעשה שאינו רוצה לצאת בעירובו של הגדול. ומכל מקום אשתו ובני ביתו יכולים לסמוך על עירובו של גדול העיר ולבשל לעצמם, ומכיון שהם מותרים לבשל לעצמם, אין שום קפידא אם יבשלו גם בשבילו.

• מי ששכח להניח עירובי תבשילין, ואין שם גדול העיר, או שפשע, אסור לו לבשל ולאפות מיום

לו לאפות ולבשל ולהדליק את הנר" וכו'. ויש אומרים שמכיון שעליו לומר: "בדין" עירובא וכו', לא יוכל לסמוך על פת ותבשיל שאינם לפניו אלא בביתו. ובשעת הדחק שאין שהות שילך לביתו לעשות העירוב, יסמוך על המתירים, אך לא יברך, (אפילו עדיין לא שקעה החמה), ויאמר שבתבשיל פלוני שיש לי בביתי יהיה מותר לי לבשל ולאפות ולהדליק הנר מיום טוב לשבת. ועל צד היותר טוב יתנה ויאמר: "ואם לא יועיל עירובי על פי הדין, הנני סומך על עירוב גדול העיר". מכל מקום אם הכין תבשיל ביצה וכיו"ב לצורך העירוב ושכח לברך ולהתנות "בדין עירובא", יש להקל. שכיון שהיה בדעתו להתנות ולברך עליו, מותר בדיעבד, ומיהו אם נזכר בביתו קודם כניסת יו"ט יחזור ויטול העירוב בידו ויברך ויאמר הנוסח בדין עירובא וכו', ואם כבר בירך, דק שכח לומר בדין עירובא וכו', לא יחזור לברך שנית, דק יטלנו ויאמר בדין עירובא וכו'. ואם נזכר ביום טוב ראשון של גלויות, יעשה עירוב על תנאי.

• מצוה על גדול העיר או רב השכונה לערב על בני עירו או שכונתו, שיוזכה את עירובו על ידי אדם אחד בהגבהת טפח לזכותם של בני העיר או השכונה, ואחר שיוזכה להם העירוב, יטול העירוב בידו ויברך, ויסיים בסוף אמירתו "לנו ולכל בני העיר הזאת". ונכון לכתחילה שהאדם הזוכה לא יהיה מבני ביתו של בעל העירוב, אף על פי שהם גדולים, כל שהם סמוכים על שולחנו. וכן לא יעשה זאת על ידי אשתו. ואם קשה לו לחפש אדם זר יוכל לזכות אפילו על ידי אשתו. ואם היה הגיל לערב לאחרים ושכח לזכות העירוב תחילה על ידי אדם אחר, יכולים בני העיר לסמוך על עירובו בדיעבד.

• לכתחילה חייב כל אדם לעשות עירוב תבשילין בעצמו, ולא יסמוך על גדול העיר, ודק אם שכח או נאנס ולא עירב יסמוך על גדול העיר שמערב לכל בני עירו. וכשדרך אותו גדול העיר להניח

דיני ספירת העומר

לה מבחינה רפואית לאכל מאכלים שיש בהם סוכר, בכל זאת מותר לה לבשל לבעלה ולבני ביתה מאכלים כאלה, שראויים להם. לכן יש להתיר לבשל ביום שביעי של פסח שחל בערב שבת אורז לצורך השבת, אף לאלה שנוהגים להחמיר שלא לאוכלו בפסח.

• מותר להציע המטות או להדיח הכלים מיום טוב לשבת. וכן מותר לגלול את הספר תורה מיום טוב לשבת, כל שקיים עירוב תבשילין, ואמר "למעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת".

דיני ספירת העומר

• מצות עשה לספור ספירת העומר החל מליל ט"ז בניסן עד סוף שבועה שבועות.

• כיון שאין מצות ספירת העומר אלא מדברי סופרים, זכר למקדשו, לפיכך אין ראוי לומר בנוסח הלשם יחוד, "הריני בא לקיים מצות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב בתורה וספרתם לכם ממחרת השבת" וכו'. וביותר יש להקפיד בלילה האחרון כשמזכיר הפסוק "שבע שבתות תמימות תהיינה".

• צריך לברך קודם שיספור העומר: "ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותנו, וצונו על ספירת העומר". ומכל מקום אם ספר ספירת העומר בלי ברכה יצא ידי חובתו, שאין ברכות מעכבות. ואין לברך שהחיינו על ספירת העומר.

• נוסח הספירה הוא "לעומר" ולא "בעומר". וכשמגיע לשבעה ימים, אומר היום שבעה ימים לעומר, שהם שבוע אחד.

• נשים פטורות ממצות ספירת העומר הואיל ויש לה זמן קבוע. וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. ואם רצתה לספור העומר בלי ברכה, רשאית, אך אינה רשאית לברך שהיא ברכה לבטלה.

טוב לשבת. אולם יכול לבשל קודם סעודת יום טוב, הרבה בקדרה אחת, ויותר לשבת. אבל אין להתיר לבשל בב' קדרות על ידי שיאכל מעט מכל אחת ואחת.

• תושב ארץ ישראל הנמצא בחוצה לארץ שדעתו לחזור, כשחל יום טוב שני של גלויות בערב שבת, רשאי לבשל שם ביום טוב שני של גלויות בלי עירובי תבשילין. ואינו רשאי לעשות עירובי תבשילין לצורך בעל הבית התושב חוץ לארץ.

• תושב ארץ ישראל שנסע בשליחות לחוצה לארץ עם כל משפחתו, והדבר ידוע ומוסכם מראש שתקופת שליחותו נמשכת שנה או יותר. דינו בתושב חוץ לארץ, ועליו לעשות עירוב תבשילין בברכה, כדי לבשל מיום טוב שני לשבת, בבני חוץ לארץ.

• יכול אדם לערב עירוב תבשילין לשכנו עם הארץ שאינו יודע לעשות זאת, או לשכנתו אלמנה שאינה בקיאה בזה. וילמדם הברכה מלה במלה, ויאמר אחד כך: "ברין עירובא יהא שרי לבעל הבית הזה (או, לבעלת הבית הזאת) לאפויי ולבשולי" וכו'. ומצה לעשות כן לזכות את אחרים. ויש אומרים שהוא עצמו רשאי לברך להם ברכת העירוב כשאינם יודעים לברך. ומנהג קדום בירושלים שגדולי הרבנים היו שולחים תלמידי חכמים מבית לבית לזכות את אלה שאינם בקיאים, ולעשות להם עירובי תבשילין. וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

• אפילו מי שמתענה ביום טוב מפני תענית חלום רשאי לבשל לצורך אחרים, ולצורך השבת כשחל יום טוב בערב שבת. ויש אוסרים. והרוצה לסמוך על המקילים יש לו אילנות גדולים לסמוך עליהם.

• אשה שאכלה ביום טוב מאכלי בשר אפילו בשעות של אחד הצהרדים, רשאית לבשל אחד כך מאכלי חלב לצורך השבת, אף לצורך אחרים. והוא הדין לאשה חולה שיש לה "סכרת", שאסור

דיני ספירת העומר

הילכך טוב הדבר שיאמר בפירוש בתחילת ימי הספירה, "אני מבין שבכל לילה מן הלילות של ספירת העומר בשנה זו, שלא לצאת ידי חובת הברכה והספירה של העומר בשמיעתי אותם מפי השליח צבור, או אדם אחד, אלא רק בשאברך ואספור העומר בעצמי".

• מצות ספירת העומר בכל לשון שהוא מבין. ואם אינו מבין לשון הקודש, וספר בלשון הקודש לא יצא, ויחזור לספור בלשון שמבין בלא ברכה.

• זמן ספירת העומר בלילה. ואם שכח לספור בתחילת הלילה סופר והולך כל הלילה. ולכתחילה נכון לספור רק אחר צאת הכוכבים, אבל מן הדין אם סיימו תפלת ערבית בתוך זמן של בין השמשות, שאם יפטרו הקהל לביתם מבלי קיום מצות ספירת העומר, קיים חשש שעל כל פנים חלק מן הצבור יבואו לידי שכחה ויפסידו לגמרי מצות הספירה, לכן רשאים לספור העומר בברכה בתוך זמן בין השמשות. אבל אם לא שקעה החמה, אינם יכולים לספור ספירת העומר, ואפילו בערב שבת לאחד קבלת השבת אין יכולים לספור העומר לפני השקיעה.

• המתפללים שסיימו תפלת ערבית בבין השמשות, וברצונם לספור מיד ספירת העומר בבין השמשות טרם ילכו לביתם, זמי שנוהג בכל לילה לספור העומר אחר צאת הכוכבים, כמנהג המדקדקים במצות, אך מאידך הוא חושש פן ישכח לספור בביתו ויפסיד לגמרי את מצות ספירת העומר בשאר הלילות, טוב שיספור עם הצבור בלי ברכה, ויחשוב ויתנה בדעתו לאמר: אם אשכח לספור בלילה בביתי, הדיני סומך על ספירה זו לצאת בה ידי חובתי, ואם אזכור בלילה לספור העומר, אני מבין שלא אצא ידי חובת ספירת העומר במה שאני מזנה עכשיו עם הצבור. ואז כשיזכור בלילה יספור בברכה כמנהגו הטוב לספור אחר צאת הכוכבים.

• מצוה לחנך את הקטנים לספור ספירת העומר בכל יום בברכה. וקטן ששכח לספור איזה לילה בימי הספירה רשאי להמשיך לספור בברכה משום חינוך.

• קטן שהגדיל באמצע ימי הספירה ונעשה בד מצוה, אינו רשאי להמשיך לספור ספירת העומר בברכה. ואף שעד אותו יום ספר מדי לילה בלילה בברכה, משום מצות חינוך, אף על פי כן עליו להפסיק מלברך הלאה על ספירת העומר. מפני שכל ספירותיו שהיו בקטנותו אינן מוציאות אותו ידי חובתו לכשיגדל. כיון שאז היה פטור מכל המצות. ואפילו מצות חינוך דרבנן לא היתה מוטלת על הקטן עצמו אלא על אביו. ומכיון שפטור היה מן המצות קודם שיהיה בד מצוה, לא עלו לו ספירותיו בקטנותו לענין "תמימות" כדי שיוכל להמשיך לספור בברכה אחר שיגדל. והרי הוא גדול ומצווה על איסור ברכה שאינה צריכה, הילכך ישמע הברכה מהשליח צבור בכל לילה ולילה. ואחר כך יספור העומר עם הקהל.

• מצות ספירת העומר מעומד, ומכל מקום אם מנה מיושב יצא. וזקן או חולה שקשה להם לעמוד רשאים לספור העומר לכתחילה כשהם יושבים, שכל שעת הדחק כדיעבד דמי.

• מצוה על כל אחד ואחד מישוראל לספור ספירת העומר בעצמו, ומכל מקום אם נתכוון לצאת בספירת שליח צבור, וגם השליח צבור נתכוון להוציאו, יוצא ידי חובתו בשמיעה, שהשומע בעונה. ונוהגים שהשליח צבור או רב הקהל מברך וסופר העומר תחילה ואחר כך שאר יחידי הקהל.

• הואיל ונחלקו הפוסקים אם מצוות צריכות כוונה, כי יתכן אף על פי שלא נתכוון לצאת ידי חובה, יצא ידי חובה בשמיעתו, ולא יוכל לברך אחר כך כשיספור בעצמו. ואף על פי שההלכה היא שמצוות צריכות כוונה, מכל מקום בספק ברכות יש לחוש לאומדים שאין מצוות צריכות כוונה.

דיני ספירת העומר

עשרה וחצי דקות זמניות אחד השקיעה, אבל אם נזכר לאחד מכן, אף על פי שהוא נוהג להחמיד במוצאי שבת כדעת רבינו תם, אין לצרף בזה סברת ר"ת וסיעתו להרשות לו לספור מכאן ואילך "בברכה". אלא מכאן ואילך יספור בלא ברכה שספק ברכות להקל.

• אם שכח בליל ששי לספור העומר ולמחרת התפלל ערבית וקיבל שבת מבעוד יום, ונזכר, יספור העומר של אמש בעת ההיא בלי ברכה, ואחר כך ימנה בליל שבת ספירה של אותה לילה בברכה, וכן שאר הלילות ימנה בברכה.

• ספירת העומר צריכה להיות בדיבור בפיו ובשפתיו, ואינו יוצא בהרהור, שהרהור לאו כדיבור דמי. לכן אם הרהר בלבד, יכול לברך אח"כ, ולספור ספירת העומר בבטוי שפתיים. ולכתחילה צריך להשמיע לאזנו, ואם לא השמיע לאזנו יצא.

• הכותב במכתב בלילה, היום כך וכך לעומר, ושכח לספור בפיו, סופר בשאר הלילות בברכה.

• אונן שמתו מוטל לפניו שפטור מכל המצות שבתורה, ולכן לא ספר ספירת העומר בלילה, יספור ביום בלי ברכה לאחד קבודת המת. ואז יוכל לספור מכאן ולהבא בברכה. וכן חולה שלא ספר בלילה מחמת חוליו, יספור באותו יום בלי ברכה, ואז יוכל להמשיך לספור מכאן ולהבא בברכה. ואם לא ספרו האונן והחולה גם באותו יום יספרו מכאן ולהבא בלי ברכה. ואם האונן רואה שישאר באנינותו לילה ויום, כגון שבית הקברות רחוק מן העיר, וכיוצא בזה, יספור ספירת העומר בלי ברכה, בעודו אונן, לאחר שנמסר המת לחברה קדישא, ויזעיל לו לספור בשאר הימים בברכה.

• בימי הספירה חצי שעה קודם שקיעת החמה לא יאכל סעודה של פת או עוגה יותר משיעור כביצה, ואפילו התפלל כבר מנחה, כל עוד לא

• המנהג בירושלים לספור אחד סיום עלינו לשבח. ואחר שסופרים העומר אומרים "הרחמן הוא יחזיר עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו". ונוהגים לומר "למנצח בנגינות מזמור שיר", ו"אנא בכח".

• אם שכח או הזיד ולא ספר ספירת העומר אפילו רק לילה אחד, אינו יכול יותר לברך על ספירת העומר מהלילה שלאחר מכן והלאה, אלא יספור בלא ברכה. וכל זה כששכח לספור לילה ויום, אבל אם נזכר ביום יספור המנין של אותו יום בלא ברכה, ושוב יוכל לספור בלילות שלאחר מכן בברכה. והוא הדין אם שכח כמה לילות ובכל פעם נזכר ביום וספר (בלי ברכה), חוזר וממשיך לספור מכאן ואילך בברכה. ומנהג נכון בירושלים וגלילותיה לספור העומר בכל יום בבית הכנסת בשחרית בלי ברכה, שאם יש מי ששכח לספור בלילה, יספור בשחרית, ויזעיל לו שמכאן ולהבא יספור בברכה.

• מי שנסתפק אם ספר העומר בלילה הקודם, (וביום הקודם לא נזכר מספירת העומר כלל), סופר בברכה מטעם ספק ספיקא, שמא באמת ספר העומר בלילה הקודמת, ואם תמצא לומר שלא ספר, שמא הלכה שבכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא. והוא הדין אם הוא מסופק אם ספר בלילה הקודם את המספר הנכון או לא (ולא ספר ביום את המספר הנכון), יוכל לספור מכאן ואילך בברכה.

• אם היה עומד בבין השמשות ונזכר שלא ספר אמש ספירת העומר, וגם במשך כל היום לא נזכר מזה, יספור מיד הספירה של אמש בלי ברכה, ואחר צאת הכוכבים יספור העומר של אותה לילה בברכה. ונכון שבאופן כזה יזהר שלא יספור העומר בכל יתר הלילות אלא לאחר צאת הכוכבים, שלא יהיה כתרתי דסתרי. וכל זה דוקא באופן שנזכר בבין השמשות שלנו, שהוא שלש

מנהגי ימי הספירה

- העומד להוציא אחרים ידי חובה.
- אם טעה במנין הספירה (במנין הימים והשבועות), ולא נזכר עד הלילה שאחריו, דינו כמי שלא ספר כלל. ואם נזכר באותו ערב, אם הפסיק בינתיים, או ששהה כשיעוד "שלוש עליך רבי", חוזר וסופר "בברכה". ואם נזכר ביום, סופר ביום בלי ברכה, ומכאן ואילך יספור בברכה.
- אם ספר הימים ולא ספר השבועות, או שבועות ולא ימים, כיון שנחלקו בזה האחרונים, אם נזכר באותו לילה יחזור ויספור ב"לא ברכה", ואם לא נזכר עד הלילה שאחריו ימנה משם והלאה "בברכה", כדין המסופק אם ספר העומר, שסופר בברכה מטעם ספק ספיקא. והוא הדין למי שטעה במספר הימים, ולא טעה במספר השבועות, או להיפך, שטעה במספר השבועות ולא טעה במספר הימים, שאם לא נזכר עד הלילה שאחריו, סופר מכאן ואילך בברכה.
- מי שנמצא בעיר שאין שם ישוב יהודי, ובא לידי ספק אם הלילה ארבעה או חמשה לעומר, יספור שתי ספירות בזה אחר זה ב"לא ברכה", (כדי שלא יהיה חשש הפסק בין הברכה למצוה). ולאחר מכן כשיתברר לו המספר המדויק של ספירת העומר, יספור משם ואילך בברכה.

מנהגי ימי הספירה

- המנהג בכל תפוצות ישראל שלא לשאת אשה בימי הספירה מפסח ועד ל"ד לעומר, והאשכנזים נוהגים כמו שכתב הרמ"א להתיר לעשות נישואין בל"ג לעומר, והמיקל גם בליל ל"ג לעומר יש לו על מה שיסמוך.
- מנהג הספרדים ועדות המזרח שנושאים רק מיום ל"ד לעומר והלאה. ובשעת הדחק אפשר לעשות הנישואין בל"ג לעומר בערב, אחר צאת הכוכבים של ליל ל"ד, שבזה יש לומר מקצת היום ככולו,

- קיים מצות ספירת העומר. ואם התחיל בסעודה בהיתר, דהיינו קודם לכן, והגיע זמן ספירת העומר, אינו צריך להפסיק מסעודתו לספור העומר, אלא יספור העומר כשיסיים סעודתו. אבל אם התחיל באיסור, כיון שאין טורח כלל להפסיק, פוסק מסעודתו וסופר ספירת העומר. ומותר לכתחילה לטעום פירות וכיוצא בזה לפני ספירת העומר. וכן פת או עוגה מותר עד שיעוד חמשים גם.
- מי שנשאל מחברו אחר השקיעה, כמה הלילה לספירת העומר? ישיבנו: אתמול היה כך וכך לספירה, שאם יאמר לו היום כך וכך (אפילו בלשון לעז) לא יוכל לברך אחר כך על ספירת העומר, משום דקיימא לן שאם מנה ולא בירך יצא. ומכל מקום אם ענה רק המספר של הלילה ההוא, ולא אמר תיבת "היום" יוכל לחזור ולספור בברכה. וכן אם בשעה שאמר היום כך וכך נתכוון בפירוש שלא לצאת ידי חובה, חוזר וסופר בברכה. ובל זה קודם שיגיע למספר שבועות, אבל אם היה משבוע אחד ואילך, והשיב רק מספר הימים בלא שבועות, חוזר וסופר בברכה באותה לילה. ואם אמר מחר כך וכך, רשאי לספור אחר כך בברכה.
- אם אמר לחברו אחר שקיעת החמה של יום ל"ב לעומר, אל תאמר וידוי כי היום ל"ג לעומר, יוכל לחזור ולספור בברכה, שהרי לא ספר שבועות. ועוד שלא ספר המספר רק בראשי תיבות, ובזה יש לומר דלא יצא. ועוד שאין כוונתו לומר מנין ספירת העומר כלל, אלא לומר שהוא כיום טוב כדי שלא יאמר וידוי.
- אם היה קודם בשולחן ערוך אחר השקיעה [קודם צאת הכוכבים], "היום יום אחד לעומר" יכול לחזור ולספור אחר צאת הכוכבים בברכה.
- אם שכח לספור לילה ויום, שמן היום ההוא והלאה סופר בלי ברכה, אינו רשאי לעבוד לפני התיבה והיות שליח צבור כדי לברך ולספור

מנהגי ימי הספירה

גם בלילה.

המלוזים בכלי נגינה, שכל שהיא שמחת מצוה יש להקל בדבר. וכן מותר להשתתף בתהלוכה ללוות הכנסת ספר תורה בימי הספירה, עם כלי זמר.

• מותר לברך ברכת שהחיינו על פרי חדש בימי הספירה. ואף מי שנהג שלא לברך שהחיינו בימי הספירה מטעם אבלות, אין צריך התרה כדי לבטל מנהגו. אולם לענין לבישת בגד חדש בימי הספירה, טוב ממידת חסידות שמיום ראש חודש אייר ואילך להחמיר שלא ללבוש בגד חדש. ואם יש צורך בדבר, יש להדרר ללבוש הבגד החדש בשבת שבתוך ימי הספירה, ויברך עליו שהחיינו. ובמקום שמחת בר מצוה או ברית מילה בימי הספירה, יש להקל בזה בפשיטות.

• חתן הנושא אשה בל"ד לעומר למנהג הספרדים, או בל"ג לעומר למנהג אשכנזים, מותר לקנות להם מלבושים חדשים בימי הספירה, ואין בזה מנהג להחמיר.

• המנהג שלא להסתפר בימי הספירה עד יום ל"ד לעומר בבוקר. ולאחר מכן מותר להסתפר בכל עת שירצה. ואין הנשים בכלל איסור זה.

• אותם אנשים שקשה להם מאד להמתין כל כך לגילוח הזקן, ולכן נהגו היתר לגלח בראש חודש אייר וסמכו על הגאון הרדב"ז שהתיר בזה, והנוהגים לחוש לצואת רבי יהודה החסיד ואינם מסתפרים כלל בשום ראש חודש יכולים להתגלח בערב ראש חודש אייר. ובמקום צורך גדול יש להקל גם בכל ערב שבת, כי לא דברו הפוסקים בגילוח הזקן כלל בזמנם.

• מותר לגזוז ציפורניים בימי הספירה.

• אם חל ברית מילה בתוך ימי הספירה, מותר לאבי הבן והסנדק והמוהל להסתפר ולהתגלח ביום המילה, הואיל ויום טוב שלהם הוא. ואם יש סיבה המונעת את בעלי הברית מלהסתפר ביום המילה, יכולים להקדים ולהסתפר אף ביום שלפני המילה. וכן אם חל המילה ביום א' ושאים להסתפר ביום

• היתר נישואין בתום ימי ספירה תלוי בחתן שהוא המחוייב בפריה ורביה, ולא בכלה, ונפקא מינה לאשכנזי שנושא ספרדיה שהוא רשאי לישא בל"ג לעומר, כי הוא עיקר השמחה. ולהיפך, ספרדי שנושא אשכנזיה, אינו נושא אלא בל"ד. ומכל מקום, חתן בחור ספרדי שלא קיים מצות פריה ורביה, שנרשם לנישואין בל"ג לעומר, מחוסר ידיעה, ושלה הזמנות לבלולותיו, רשאים לערוך לו חופה וקידושין בל"ג לעומר.

• מעיקר הדין מי שלא קיים פריה ורביה, (שאין לו בן ובת), יכול לישא אשה בתוך ימי הספירה, ומכל מקום נהגו שלא לישא אשה כלל עד ל"ד לעומר, ואין לשנות המנהג. אולם בשעת צורך גדול יש להסתמך על עיקר הדין ולהתחשב בזה בתור הוראת שעה, כדי להתיר הנישואין. מכל מקום מותר להחזיר גרושתו בימי ספירת העומר.

• מותר לעשות אירוסין הנקראים בזמנינו "תנאים" או "שידוכין", בימי הספירה, וימעטו בשמחה, אלא רק ישירו בפה ולא בכלי שיר, ומותר לחלק מגדנות ומיני מתיקה. אבל דיקודים ומחולות של רשות אסורים בימי הספירה. ודיקודים מעורבים אסורים לעולם, והוא עוזן פלילי.

• הנוהגים להקל בכל ימות השנה לשמוע שידי קודש המלוזים בכלי נגינה, דרך מערכת הדיסק או נגן, נכון שיחמירו בימי הספירה שלא לשמוע בהם שירים המלוזים עם כלי נגינה. ומכל מקום שירה בפה כשהיא דרך הודאה להשי"ת, בלי כלי נגינה, מותרת אף בימים אלה, ומכל שכן שמותר להשמיע נעימה בתפילה, או בשעה שעוסק בתורה, וכל שכן בשבתות שבתוך ימי הספירה, ואין להחמיר בזה כלל.

• בשמחת מצוה כגון מילה, פדיון הבן, סיום מסכת, או בר מצוה (ששלמו לו י"ג שנה בימים אלה), מותר להביא תקליטן להשמיע שידי קודש

מנהגי ימי הספירה

להקפיד לדחות כניסתו עד אחר ל"ג לעומר. וכן רשאי לסייד ולצבוע הדירה, או לעשות טפטים לגוי בימי הספירה, בטרם יכנס עם משפחתו לדירה. ויכול לעשות סעודה של חנוכת הבית בימי הספירה, ויאמרו שם הלימוד של חנוכת הבית וכן דברי תודה, ואז תחשב סעודת מצוה, וכל שכן בארץ ישראל שהיא מצוה מצד עצמה.

• נהגו מקצת נשים להימנע בימי הספירה מעשיית מלאכה, כגון תפירה וכיוצא בזה, משקיעת החמה ואילך, לאות אבלות על תלמידי רבי עקיבא. ונשים שנהגו לתפור בזמנים אלו אין למחות בהן, כי אין בזה חיוב כלל רק מנהג בעלמא. ומי שלא נהג לא נהג. ומכל מקום, אין להחמיר על נשים המתפרנסות ממלאכת סדיגה ותפירה וכיו"ב.

• נוהגים להרבות בשמחה ביום ל"ג לעומר שהוא יום הילולא של רבי שמעון בר יוחאי. ואין אומרים בו תחנונים.

• יש נוהגים להימנע מלצאת לדרך בימי הספירה, אולם להלכה אין להקפיד בזה כלל, ובפרט במקום הצורך. וכן אין להקפיד מלדחוז בים בימים אלה (זולת במקום שנהגו להחמיר).

הששי. ואף חתן הבר מצוה מותר להסתפר.

• החסידים המקובלים נוהגים שלא להסתפר מיום ערב פסח עד ערב חג השבועות. ואפילו אם חל ברית מילה בתוך ימי הספירה אינם מסתפרים כלל. ומי שנהג כן ורוצה לבטל מנהגו ולנהוג בדברי מרן השולחן ערוך להסתפר ביום ל"ד לעומר, יעשה התרה על מנהגו, וישוב לנהוג בדברי הפוסקים. והוא הדין לענין תספורת ביום המילה.

• ואף למנהג המקובלים, כשחל שבת בערב חג השבועות מסתפרים בערב שבת, ולא יכנסו לרגל כשהם מנוולים.

• אם חל ל"ג לעומר בערב שבת, מותר גם לבני ספרד להסתפר בל"ג לעומר מפני כבוד השבת. ואם יש לו סיבה כל שהיא המונעת אותו מלהסתפר בערב שבת ביום, מותר להסתפר בליל ששי לכבוד שבת. וכן מותר לערוך נישואין לחתן שלא קיים מצות פריה ורביה, בליל ששי שהוא ליל ל"ג לעומר.

• מי שנודמן לו להיכנס לדירה חדשה בימי הספירה, מותר לו להיכנס ולדור בתוכה. ואין

בברכת חג פסח כשר ושמח

לע"נ

דוד בן מסעודה. איתאל בן ינון. שלום בן עוזר יהודה. רבקה בת מדיס.
שלמה בן דוחמה. דוד יוסף בן אנרהם אביו. נפתלי בן יוסף. ואסתר בת שרה.
לרפו"ש תמרה בת אסתר. דוד בן דעות. ודניאל בן אסתר.
להצלחת שמעון חי בן אסתר. ומשה בן רבקה.